ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 23 (4191). ШИНАРДИ, 22 февраль, 1966 шу. Мах 2 кеп.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Мехка хьуна боахама кулгалделга тоьдар духьа СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо вIашагIъеллай хьуна боахама СССР Министрий Совета Союзно - республикански Паччахьалкхен комитет.

ДИКАГIЧАРНА—СОВГIАТАШ

Моттигерча подчинене йолча предприятией 1965 шера йиълагIча кварталерча социалистически яхьа итогашка хьежаб. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофей карара кара тела Ше байракхи хьалхара ахчан премии хьожаьй интошива баракъаш деча фабрика коллектива. Фабрико кхоачашъяьй паччахьалкхен план, валовой продукци арахецара — 109,4 проценти товарниар арахецара 134,3 проценти. Планал совгIа бaь пайда 14,9 эзар сом ба.

ШоллагIа премии йийцар № 2 йолча горбыткомбината коллективо. Валовой продукци арахецара план 119,3 проценти товарничун — 122,3 проценти кхоачашъяьй цо. Планал совгIа баь пайда — 14 эзар сом.

КхоалагIа премии хьожаьй Гудермесски маькхазавода коллектива.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1966 шера 19 феврале КПСС Центральни Комитета Пленум хилар. 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIакхувлара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда директивай проект йийцар КПСС ЦК Пленумо.

КПСС ЦК Пленумо ладийгIар СССР Министрий Совета Председателa нов. А. Н. Косыгина цу дешах баьча хоамага:

Пренешка къамаьлаш дир нн П. Е. Шелеста—Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара, Д. А. Кунаева—Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Н. Г. Егорычева — КПСС Московски горкома хьалхарча секретара, З. Н. Нуриева—КПСС Башкирски обкома хьалхарча секретара, Т. Я. Киселева — Белорусски ССР Министрий Совета председателa, Г. И. Попова — КПСС Ленинградски горкома хьалхарча секретара, М. С. Соломенцева — КПСС Ростовски обкома хьалхарча секретара.

Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК хьалхарча секретара нов. Л. И. Брежнева:

БоаггIаш бола соцам тIайийцар Пленумо.

1966 ШЕРА 19 ФЕВРАЛЕ ТIАЙИЙЦА КПСС ЦК ПЛЕНУМА СОЦАМ

1966—1970 ШЕРАШКА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАКХУВЛАРА ПХЕ ШЕРА ПЛАНАХ ЙОЛЧА КПСС XXIII-ча СЪЕЗДА ДИРЕКТИВАЙ ПРОЕКТ

1. 1966—1970 шерашка Советски Союза халкъа боахам дегIакхувлара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда директивай проект къоабалйойла.

2. Кепа йоазон тIа арайоаккхийла КПСС ЦК проект «1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIакхувлара пхе шера планах йола КПСС XXIII-ча съезда директиваш».

3. Партийни организацешка, къахьегамхой собранешка, кепа йоазон тIа ювцийла КПСС ЦК проект «1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIакхувлара пхе шера планах йола КПСС XXIII-ча съезда директиваш».

XI Нохч-ГIалгIай областной партийни конференци

КПСС ОБКОМЕИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕИ ОТЧЕТНИ ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

КПСС обкомен ревизионни комиссен отчетни докладех эгтара хьалха къамаьл дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. **Синельникова.** Цо хьахайтар, парте XXII-ча съездан КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъеш г. Грозне промышленни предприятей коллективаша ворхI шера план ханал хьалха, 1965 шера 19 ноябре кхоачашъяь хилар. 1958 шерaца нийсбича промышленни производства боарам шозза лакхбеннаб, къахьегама овсарле 47 процент лакхъеннай, планах оттадаьчул продукцега шийга дIадодар лохдарах 40 миллион сомал тIех ахча кходаьд. Предприятей болхлоша, инженерно - технически болхлоша, Iилма-тохкамен проектнии институтий болхлошца цхьана боккха болх баьб промышленносте технически прогресс еш.

Парте горкомо, райкомаша пIаккха лаьгI ца йолийташ терко йора къахьегамхой вахара хьал лакхдара, цар культура боарам лакхбара. Духхьал укх тIеххьарча шин шера городе хьалдаьд 132 эзар квадратни метр хула нах чубаха цIенош, дукха культурно-бытовой учрежденеш, магазинаш, кафеш, столовеш. Бахача наха деш дола медицински коммунальнии гIулакх дикагIа ду.

ДIахо Синельникова дувц хьатIадоагIача пхе шера города партийни организацешта, къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех. Керттердар да производства эффективность лакхъяр, капитальни вложенеехи керттерча фондехи хьадоалаш дар лакхдар, къахьегама овсарле лакхъяр, дерригача технико-экономически хьоккамий планаши социалистически декхараши кхоачашдар. 1966 шера хIама ца эшаш мехкдаьтта 35 проценти газ 29 проценти дукхагIа яккха еза, промышленноста мехкдаьтта химе, машинаш еча, кхыдолча доакъой продукци дукхагIа а дикагIа а яккха еза.

Капитальни гIишлош хьалъяра дешаш дувцаш Синельникова белгалдоаккх из участок тIехьаюсаш хилар. ГIишлош еча майдашкара болх боагIача тайпара вIаштIехьбаьккхабац, во юкъекхувл дикагIйола методаш, лоха я капитальни вложеней эффективность, тIехьаяьха эксплуатаце ухийт керттера фондаш. ГIишлош хьалъелга тIехьадусаш хилар дIадаккханза даргдац, порядок оттае еза боахама цу лоархIамерча участке.

Промышленноста, транспорта, гIишлош хьалъяра къахьегамхой инициативеи хьинари оарцагIа а даьккха, производства экономически эффективность лакхъярах йола КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра динза дарг мел доацар дерга городской, районни комитеташа, юххьанцарча партийни организацеша. Из де лерхIаш производства тайп-тайпарча доакъой инженерно-технически болхлошта, цар кулгалхошта, болхлошта массовой экономически дешар хьех. ХIанз коммунистически къахьегамен дикагIйолча опытеи школашка шоай къахьегама знанеш лакхъеш 12 эзар гаргга саг ва. Юкъерча звено кулгалхой — мастераш, бригадираш, цехийн участкайн начальникаш — предприятешка вIашагIъехкача йоагIаш йолча курсашка дешаш ба. Парте горкоме еккай предприятей кулгалхошта, керттерча инженерашта, хьалхле ледаеча кхыча болхлошта йола отраслевой экономически курсаш. Экономика, предприятей боахама а финансовой а балха анализа продукце дикал лакхъяра, цунга шийга дIадодар лохдара, къахьегама овсарле лакхъяра дешай экономически конференцеш я кийчъеш, уж хургья май — июнь бетта. Шеко яц, цар новкъостал дергда производства резервех бизза пайда эцара, 1966 шера заданеш толамца кхоачашъяра.

Ше къамаьл дaь воалаш нов. Синельникова конференцена юкъе лакъа лоацаш хиннарашта тешам белар, баха мабоаггIара парте XXIII-ча съезда накъа дахара лаьцача социалистически яхьа юкъе а баха, Грозне къахьегамхоша 1966 шера хьалхарча квартала план съезд хьаелла ди тIакхоачаш, хIаьта пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха, 25 декабрь тIакхоачаш, кхоачашъергхиларах, къахьегама овсарле лакхъергхиларах, продукцега шийга дIадодар лохдара чотах планал совгIа 900 эзар сом ахча кходергхиларах.

Трибуне ва КПСС МалгIабика горкома хьалхара секретарь нов. **Санько.** Цо йоах, дерригача советски халкъо а санна, МалгIабика къахьегамхоша КПСС XXII съезда, КПСС ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумий решенеш кхоачашъеш, ханал хьалха кхоачашйир ворхI шера план, 1965 шера планал тIех Даьхенна 56 эзар тонн совгIа мехкдаьттен 5 миллион кубометр гази еннай. Хастама хьалаш во хиннадоллашехь а, юртбоахама къахьегамхоша семилетка тIеххьарча шера хIара гектара тIара 17,1 центнер ялат даьккхар, ханал хьалха кхоачашйир ялат дулх, шура кийчъяра паччахьалкхен план-закаа. Дерригача боахамаша дIалувча фуцен буллача фуацен шоаш дизза Iалашдир.

Нов. Санькос хоам бир, КПСС XXIII-ча съезда баха мабоаггIара накъа баха йола яхь шерра йоаржа а яь, малгIабикцаша кердача пятилетка хьалхара шу толамца дIадоладаь хиларах. Январь беттен февраля 15 дийнахьеи эксплуатационникаша планал совгIа 5900 тонн мехкдаьттен 770 эзар кубометр гази яьккхай, юрта боахама къахьегамхоша паччахьалкхенга дулх, фуаш дохкара квартальни план кхоачашъяьй, цкъаи ахаазен дукхагIа яьккхай шура. Района боахамаша бIаьстихкашка дергдолча балхашга еш йола кийчо чакхйоалаш латт.

Юкъарча дикача хьокхамашца хьулалуш цIенхаштта дола кхоачамбоацараши гIалаташи а да, аьле белгалдоаккх Санькос цхьайолча юххьанцарча парторганизацеша ледара ю влияни коллективай вахара, боахама доал ца деш хиларца боагIача бесса къовсам лоаттабац, балха тIара кхоачамбоацараш дIадахара хьелу. Промышленноста предприятеши юрта боахами дIахо дегIабоаладара эша торонаш доазув доаццаш массанахьа а дукха я, бакъда царех пхьаннахьа а бизза пайда эцац.

Кердача пятилетка хьалхарча шера МалгIабика мехкдаьттахой мехкдаьтта 15 проценти газ 26 проценти дукхагIа даккха, 43 эзар метр совгIа бурув тоха, лохерча мела тIоаташта контураш е, юрски тIоанашка мехкдаьттеи гази хилар бакъде. ЦК сентябрьски решенешка хьежжа балха кердача хьалашка бовла декхарийла ба. Цунца дувзаденна городской партийни организаце шийн балха юкъе керттера оттадаьд предприяте экономика эргаьккха тоаяра, планировани эргаьккха тоаяра, материальни поощрене принцип нийса юкъейоалаяра, боахама доал дара методаш тоаяра, болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха творчески инициатива мамогга дегIайоалаяра дешаш.

Промышленноста доал делга тоадара, планировани эргаьккха тоаяра промышленни производства экономически стимулировани лакхъяра, КПСС ЦК белгалдаьха дешаш толамца кхоачашдара, йоах оратора, МалгIабика парте обкома, Министрий Совета, «Грознефта» объединене оагIонгара гIо эшаш я. Къаьстта аьлча, чехкагIа дIадаха деза планированенеи материально - технически снабжененеи юкъера кхоачамбоацараш. МалгIабике йилла еза шийн лоIамера гIишлошъяра монтажни управлени, «Малгобекнефта» НПУ-на карахургйолаш дIаяла еза № 4 йола совхоз, цо баха нах баьца даарашцеи сомашцеи дикагIа Iалашбергбоаш, сихагIа хьалъяь яккха еза автостанци, ши котельни юххера яь йистеяккхара средстваш къоастае еза, бахача наьха дегIадоагIа бытовойи культурнии хьашташ кхоачашделга шоаех тийша дола кхы цхьадола тIехьатетта йиш йоаца дешаш къоастаде деза. Шоай оагIорахьара, аьлар нов. Санькос, МалгIабика къахьегамхоша беррига низ тIабохийтаргба кердача пятилетка декхараш сийленца кхоачашдара.

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене начальника нов. **Пальчикова** белгалдаьккхар шоаш кхо ца беш Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта химикаша къахьегар бахьан долаш ханал хьалха ворхI шера план кхоачашъяь хилар. Цхьабакъда, ерригача предприятеша кхоачашъянзар шоашта оттаяь хинна заданеш. ХIанз дукха йов бедали мехкдаьтта продукташи, дукха я пайда хьабоалаш йоаца затраташ.

Дуккха хIама де деза предприятешка мехкдаьтта химе продукци дIахо дикагIа арахецара. Укх шера эксплуатаце дIаенна хила еза каталитически реформинга установка, эргаяьха тоае еза каталитически крекингаш. Цу гIулакхаша йиш хулийтаргья лакха октанови бензинаш дикка дукхагIа арахеца. Дизельни доагор дикагIа арахецара хьалъе (1968 шера) лерхI карбамидни депарафинизаце установка, бакъда цу цхьанне йиза къоастаергъяц из проблема, 1970 шу тIаккхоачаш кхы а ишта йола кхо установка хьалъе еза.

Объединене предприятешка шерра баьржаб рационализаторски болх, боккха болх бу керда техника юкъейоалаяраи технологически процессашта автоматизаци яран. Семилетка шерашка хьалъяьй контактни коксоване, карбамидни депарафинизаце, полиизобутилений цеолиташ яхара процессашта обработка еш йола ворхI опытни промышленни установка. Цхьабакъда, керда технологически процессаш юкъейоалаяра хьал лерттIа лархIа йиш йолаш дац. ТIехьа-тIайоагIача хана а йоккхий промышленни установкаш хьалъяле хьалха юкъарчал доаццаш института базашка хьалъеш йолча опытни установкашка тохкам бераша чIоагIа хьожаш болх бе беза. Цо йиш хулийтаргья дикка чехкагIа а эггара кIезигагIа хIама дIадодаш а керда процессаш промышленноста юкъейоалае.

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей коллективай керттера декхар да плани КПСС XXIII-ча съезда сийна тIайийца социалистически декхараши кхоачашделга Iалашдар. Из дара укх шера карайоалае еза къоастаяь йола 19838 эзар сом капиталовложенеш, белгалъяьха объекташ шоай ханнахьа эксплуатаци е йолалулга Iалашде деза, хин ресурсаши фен бассейни лораяра йола оттаяь организационно-технически мероприятеш шоай ханнахьа кхоачашъе еза.

Къахьегамхошта парте ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумий решенеш дIайовзийташ боккха болх баьб Шаьла района парторганизаце, йоах КПСС райкома хьалхарча секретара нов. **Османева.** Цо лоархIам болаш гIулакх дир юрта боахамеи промышленностеи къахьегамхой политически кхетами къахьегама хьинари лакхдара.

Юрта боахам дика бовзаш йолча кадрашца колхозаши совхозаши чIоагIйир парте райкомо. Боахамашка вахийтача 30 коммунисто сийленца кхоачашду шоашта тIадилла гIулакх. Царех ва Куйбышева цIерахча колхоза председатель нов. Гунаев, цу колхоза керттера механик нов. Закаев, «Шалинский» совхоза директор нов. Шахбиев, отделене управляющи нов. Висханов, «Автуринский» совхоза директор нов. Атиев.

Даьча гIулакхаша шоай результаташ елар: района кхоачашйир ялат а хьайбай ерригa тайпа продукци а кийчъяра паччахьалкхен план-закаа.

Цхьабакъда, колхозашкеи совхозашкеи во эц пайда техниках, хала къахьега дезача балхашта ледара ю механизаци. Боахамий экономика чехкка лакхъелга юхасецаду специалисташ ца тоъаро. Юрта боахама министерства новкъостал де деза колхозаштеи совхозаштеи специалистий, бухгалтерий, экономистий кадрашца.

Района промышленни предприятей коллективаш, съезда хьалхарча вахте а айтта, КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш я. ЛерттIа бу болх «Пищемаш» завода, геологоразведочни экспедице, ТЭЦ-4, «Чечингушводстрой» треста АТК. Цар болх дика бой а тIехьаюсаш йола предприятеш а я: аьшкабетона изделейи конструкцейи завод, «Грозпромстрой» треста СМУ-3, Шаьла хьун боахам, «Чечингсельстрой» СМУ-2. ТIехьаюсача коллективашта юкъера кхетама болх лакхбара, цигара къахьегама дисциплина чIоагIъяра къахьегамхошта деш дола культурно-бытовой гIулакх тоадара тIалерзадаь гIулакхаш ду райкомо.

ЙоаггIаш йолча организацеша къоастадара цхьадола дешаш оттадир нов. Османева — уж да Аргуна поселке профессионально-технически училище хьаеллар, цига цаI йола торговле организаци йиллар, кинотеатр, бани, кхы пхьаяраш яь йистеяхар.

КПСС XXIII съезд хьаеллаш хьайбай продукташ яхареи уж паччахьалкхенга йохкареи хьалхарча кварталe кхоачашъе аьнна декхар тIайийцад Шаьла района юрта боахама къахьегамхоша, йоах ше къамаьл даь воалаш нов. Османева. Из декхар толамца кхоачашдеш да.

Къамаьл де дош лу «Красный молот» завода парткома секретара нов. **Шейкина.**

Тха коллективана, аьлар цо, 1966 шу КПСС ЦК сентябрьски решенеш кхоачашъяра шу хургда. 1 апреле денз завод планированеи экономически стимулированеи кердача формашка йоал. Цо партийни организацегара дIадех чIоагIа кийчлулга. Производственни фондаш бахьан тела мах бюджета юкъебахьа производство дегIайоалаяра, материальни поощрени яра, социально-культурни мероприятеш яра, нах чубаха цIенош хьалдара йола фондаш яхка а йиш хулийтаргйола кхоачамхиллал рентабельноста боарам болаш хила еза предприяти.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума промышленноста болхлошта хьалхашка оттаду арахецаш йола машинаш технически эргаьха тоаяра, Iилманеи техниканеи эггара кердагIа карагIдаьннараш производствана юкъедахьара, арахецаш йола продукци дикагIа а тешамегIа а хилийтара хьакъера доккхий декхараш. Парткомо хьинарегIа болаболийт предприяте боахама балха тIахьожам лоаттабеча комиссей болх. Укх тIеххьарча хана уж хьежар дуккха йола мероприятеш мишта кхоачашъяьй.

Парткомои цеховой партийни организацешеи хадданза тIахьожам лоаттабеш болх беш ба халкъа контролераш, цар болх керттерча декхара тIаберзабаь ба.

ХIанз укх сахьата завода службаша оттаяь йоаккхаш латт производства материалаш стимулированех, планови хьокхамех йола положенеш. Цехий партийни организацеша дукха хIама даьд уж положенеш увттаеча завода ерригача коллективага дакъа

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

23 ФЕВРАЛЕ—СОВЕТСКИ ЭСКАРЕИ ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТЕИ ДИ



23 ФЕВРАЛЬ — СОВЕТСКИ ЭСКАРЕИ ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТЕИ ДИ. ХУДОЖНИКА В. ИВАНОВА ПЛАКАТ.

«Советски художник» яха издательство.

Машара тешаме ха деш

Контр-адмирал В. ШЕЛЯГ

23 феврале — Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи Ди.

В. И. Ленина инициативах вIашагIдехкача вай Гервашцарча Низаша 48 шера хьабенар белггала турпалера никъ ба. Шоай Даьхен паргIатон лоIами бахьан долаш лоаттабаьча къовсаме, немецко-фашистски захватчикашца лаьттача кортамукъален тIем тIа цIаккха а йовргйоаца сийле яьккхар цар шоай байракхий, прогрессивни мел долча адамий безами баркали даьккхар цар шоашта.

Советски Эскар — из да къахьегамхой Iаьдал лораде лаьрхIа дола керда тайпа эскар. Из вIашагIдоллара маIан малагIа дар аьлча, из дар, адамий историе чухьа эггара хьалха ший декхарга диллача агрессена, гIаьрала, мехкаш довхача тIемашта духьалъерзаь йола военни организаци хьахилар.

1918 шера 15(28) январе В. И. Ленина кулг яздаьд Болхлой-Ахархой Ше Эскар вIашагIдоллаш йолча Декрета. Парте тIахьехамах цун мутIарашта юкъебахар болхлоехи ахархоехи бола бIаьш эзараш добровольцаш. ХIаьта цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа Нарванеи Псковнеи юххе ший эггара хьалхара котало яьккхар цо германски империалисташ эша а баь. 1918 шу доладеннача юххье интервенташца баьча исторически тIемеи моастагIа юхатохара къахьегамхой низаш цхьатарра оарцагIдахареи сийна 23-ча феврала ди Советски Эскар хьахинна ди а хинна дIаэттар.

Граждански тIом лаьттача шерашка вай халкъои цун Гервашцарча Низашеи, Iалаьмате йоккхий халонаш эша а еш, интервенташи чухьара контрреволюции аьтар. МоастагIий эскарашта духьала даьча тIемашка шоай турпалал, революце гIулакха шоаш чIоаггIа мутIахьа хилар хьахьекхар эскареи флотеи бIухоша. Цига майра латарах цу ханне а сийлахьа революционни цIе байракхаши боевой орденаши елар эскара 355 даькъа, соединенена, тIема-дешара заведенена. 15 эзар гаргга волча бIухочоа Ше Байракха орденаш елар.

Граждански тIом чакх а баьккха, Коммунистически парте кулгалдеш бола советски нах машара гIирсаш хьалде болабелар. Цхьабакъда, парти цхьан минута а йицлацар империалистически агрессегахьара кхерам хилара, цудухьа мамогга чIоагIбора цо мехка оборонни низ. Империалисташ дуккхаза хьежар вай низех фу доалл, хIаьта уж тIа масса за бахка боха а бора.

Къаьстта а йоккхий халонаш тIаэттар советски халкъаи цун эскараи Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача шерашка. Тамашийна боккха тIема низ вIашагIтехача фашистски Германе дукха хало йоацаш дIалийцар Европа мехкаш. Цул тIехьагIа, вIаши тIом хьоабергбац аьнна даь хинна договор тийшача балхах толха а даь, тIом хьа ца а кхайкабеш вай мехках летар из. Гитлеровцаша Советски Союза духьала чухеккар 190 дивизи, 5 эзар гаргга самолет, 3500 совгIа танк, 50 эзар совгIа йоккха топи минамети.

ТIом болабеннача юххье хьалаш цхьаккха аьттув боацаш нийсденнадоллашехьа а, советски бIухоша турпале духьале йир моастагIчоа. Цхьанна а халоно кагданзар цар тIема денал.

Цу бирсача деношка немецко-фашистски захватчикаш юхатохара мехка дерригa низаш оарцагIдаьхар Коммунистически парте, нийсхон, кортамукъален тIема гIоттадир дуккха миллионаш дола вай халкъ. Гитлеровски тIема машино етта хIамаш лараль совгIа, советски бIухой вIаштIехьдаьлар моастагIа юхасоцаве, низах вохаве, хIаьта дIахо шийн беррига низ а тIехьа кагве а.

Ельна районе, Ростовнеи Тихвинаи юхе духьалъеттача Советски Эскара доакъошеи подразделенешеи йийттача хIамаша, Москвана юххе баьча тIем тIа яьккхача сийлахьча котало каша яхийтар СССР-а духьаларча «тIоа сегача санна сихача тIема» планаш. Волга тIеи Курска юхеи хиннача доккхийча тIемашка гIаь-метта доагIаргдоацача доалаш ийшар немецко-фашистски бIунаш, Советски Гервашцарча Низаша моастагIчунгара цIенъяь хьаьккхар стратегически инициатива, гитлеровски Германи бокъонца эшаяь яллалца йолча хана шоай бе йоаллайир из.

1944 шера вIаштIеххьа-тIехьа тохаш хIамаш йийттар Советски Эскаро моастагIчоа Ленинградаи Новгородаи юхе, Украина аренашка а Крыме а, Кареле районеи Белоруссеи, Малхбоален Польше, Молдаве а Прибалтике а, Венгреи Печенга районеи. ХIаьта цул тIехьагIа цхьа шу даьлча Малхбоален Пруссеи Польшеи, Белграда а Будапешта а, Венана, Берлина, Прагана юхxe беш бар тIом. Юххера а, тIема хоадамбеча Берлински операце бокъонца кагдир немецко-фашистски эскар. Духьале ца еш хьакараера гитлеровски Германи.

Шийн союзнически декхарашта тешаме йолча Советски Союзо 1945 шера август бетта тIом болабир милитаристски Японена духьала. Лоацача хана кагйир японски бIуний лоархIамегIара группировка — Квантунски эскар, хIаьта цо агрессивни японски милитаризма кийл хоада а йир, Япони хьакара йоагIилга сих а дир.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа СССР-о яьккха котало—советски общественнии паччахьалкхени строй чIоагIа хиларах, вай Гервашцара Низаш эшадергдоацаши низ болаши хиларах дола доккха тешал. Котало вIаштIехьъяьккхар, граждански тIема шерашка а санна, Коммунистически парти яр. Цунна хайра халкъа дерригa низаш, мехка ерригa ресурсаш захватчикаш эша а баь котало яккхара гIулакха тIаерзае. Фронтеи тылеи шоай са ца кхоадеш къовсам лоаттабара бIухой оарцагIбаьхар цо, партизански болама керте эттар из, военни кулгалхой башха-дика кадраш кийчйир цо. Ленински парте дегаш ураоттадаь болча советски наха турпалени деналеи тамашаш гойтар. Къонахчалеи майралеи хьокхам гайтар коммунисташа. ТIом лаьттача шерашка Советски Союза Турпала сийлахьа цIи енна волча цхьайтта эзари ах эзари сагах ши дакъа коммунисташ бар.

Денала къовсам лоаттабир немецко - фашистски захватчикашта духьала Польша, Югославе, Чехословаке, Албане, Румыне, Болгаре патриоташеи, хIаьта японски милитаристашта духьала Монголе, Китая, Корея, Вьетнама, кхыча мехкий халкъашеи.

Боккхача дерригдунен-исторически лоархIаме да шоллагIча дунен тIем тIа германски фашизми японски милитаризми эша а яь котало яккхар. Вай халкъо шийн Даьхе лоIамах ца яккхийтарал совгIа, дерригa дуне а кIалхардаьккхар фашистски лоала. Цаккха а гIаь-метта йоагIаргйоацаш хIама кхийтар капиталистически системана. Империализмах дIа а къаьста, Советски Союзаца цхьана низ бола социалистически содружество йир Европаи Азеи цхьадолча мехкаша. Капиталистически мехкашкара классови къовсамаш чIоагIделар. Империализмаи колониализмаи эггара хьаьрагIа дола низаш дохадаро шоай мукъах йоацача паччахьалкхений халкъаша шоай паргIато бахьан долаш лоаттабу къовсам чIоагIбара

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

КПСС ОБКОМЕИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕИ ОТЧЕТНИ ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

(ДIахьодар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

лацийтара. Ший предприяте рентабельностаца материальни хьаштдолаш хIара цех, участок, хIара болхло хилийтара йола материальни стимулироване система хьаяра новкъостал дергда цо.

Цхьабакъда, кийчо еча хана кIезига халонаш тIаоттац коллективана. Масала, сентябрьски Пленум хинна 5 бутт баьнаболлашехь, заводага укх деношка мара хьакхачанзар фондаш вIашагIйохкарахи уж дIа-юха нийсъярахи йолча порядках йоа положени. ХIаьта из положени хIара цехага, участкага, бригадага, хIара болхлочунга дIайовзийта ма езий. ТIаккха, коллективана хьалхашка латта хьдда дола декхараш дIадовзийтар кердача хьалашка болх бара завод кийчъяра цаIи ахи бетта IотIехьашка даккха ма дезий.

Экономически стимулаша алхха шоаш боаккхаш мичаб гIулакха толам. Боккха организаторски болх бе безаргба партийни организаце. Завода ерригача юххьанцарча партийни организацеша белгалбоаллаш дикагIа бу шоай болх, къаьстта болат лоаладеча, механически, кхыча цехий партийни организацеша. Предприяте парткомо дукха терко ю партбюро секретарий дешара дукккача нахаца беча балха опыт кIаялара.

Цхьабакъда, укхаза а ерригача торонех бизза пайда эцац. Кхоачамболлаш хьинаре болх беш яц партийни группаш, ледара лех хIара балха моттиге йола рузкъан кхомбара торонаш, цкъаза дикагIбарий юхебиса рашка тIехьагIа цхьа ха яьлча мара дIаккхачац.

Парткомеи юххьанцарча партийни организацейи керттерчарех цхьа йоакхо я кадраш харжар, уж дIа-юха нийсъяр, царна кхетам балар. Шоашта тIайилла балха участок бахьан долаш хьалхле лелаю состав бехктохкаме хилар лакхдаьд, дукхагIа бу коллективана юкъе беш бола кхетама болх. Цхьабакъда, из иштта доллашехь заводе хIанз йоккха моттиг лоац кадраш дIаювлаши хьайиеши хиларо, къаьстта болхлошта юкъе.

Нов. Шейкина дийцар школа, литература, искусства болхлоша шоай професси бахьан болхлоша доккхал дара хьакъе болхлошта кхетам луш производствана новкъостал дар ловш.

Коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара дукккача даькъе новкъостал ду дика вIаштIехьдаьккхача коммунистийи ерригача коллективаи дешаро. Партийни дешара системал совгIа, заводе хьалхле лелаеча составана лаьрхIа вIашагIтеха я экономически дешара сеть, экономически конференцеш ю. Ехка йолаш я коммунистически къахьегама, дикагIйолча опыта школаш, дешара кхыйола формаш. Бакъда, уж ледара хьаллоац хIанз администрацеи профсоюзни организацешеи.

Заводе парткабинета заведующе должность хиланза дарг ца хиларах дола дош оттадир оратора. Из дош эттад партийни дешара системе дешаш заводе 720 коммунист, коммунистически къахьегама школашкеи дикагIйолча опыта школашкеи дешаш ши эзар гаргга саг, болх беш 60 пропагандист хилар бахьан долаш. Царна халданза методически новкъостал де деза.

Ше къамаьл даь чакхвоалаш нов. Шейкина тешам белар машинаш хьаерий барт тайнача коллективе ший декхараш толамца кхоачашдергхиларахи КПСС XXIII съезда къахьегама кердача толамашца белгалйоаккхаргхиларахи.

Трибуне ва парте Наьсарен райкома секретарь нов. **Цолоев.** Цо белгалдаьккхар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъеш Наьсарен партийни организаце производственни балхаи идеологически балха юкъереи партийни влияни лакхъеш цхьа къаьстта болх баь хилар. Юххьанцарча партийни организацеша хьддагIа бу производствера а бытера а коммунистий авангардни лоархIам лакхбара тIехьара болх, советскии общественнии организацешта хьалхле лелаелга тоадаьд.

Парте райкоме халданза йоакхо ю кадраш харжара, уж дIа-юха нийсъяра, царна кхетам балара, бехктохкамерча участкашкара партийни прослойка лакхъе гIерт. Шин совхозе хьаьй партийни комитеташи юххьанцарчар бокъонех йола бархI цеховой парторганизации. «Электроинструмента» заводе 3 цеховой парторганизации шиъ партгруппеи.

Цу дерригане а торо хилийтар 1965 шера хьалхарчул дикагIа боахама декхараш кхоачашде. Масала, района промышленносто валовой продукци арахеца шера йоагIа план 100,3 процент кхоачашъяьй, хIаьта товарни продукци — 100,2 процент. Лакхъеннай къахьегама овсарле, кIезигбаьб арахецача продукце единицага дIабода къахьегами средстваши. Района дуккха а дукхагIа йолча предприятеша толамца кхоачашдир шоай декхараш. ШерагIа яржаш латт парте XXIII-ча съезда даха малоагIгIара накъа дахара а 1966 шера пачхаьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяра а тIехьара яхь.

Шоай резерваш торонаш а лаьрхIа, промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятей коллекти-

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 22 февраль, 1966 шу.

ваша 1966 шера доккхий декхараш тIайийцад.

Юрта боахам дегIабоалабара, юртабоахама продукци дукхагIа яккхара, юрта къахьегамхой материальни вахара хьал тоалара беркате хилар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш. Района кхашка болх беча болхлошен хьайбаш лелaдерашей тIагIертта къахьегарах 1966 шера пачхаьалкхенга юртбоахама продукци йохкара план кхоачаш а тIехкхоачаш а яьй. Из даьд дукккача хьалха латтараша, коммунисташа къахьегарах.

ТIа-тIа шерагIа баржаш латт коммунистически къахьегама тIехьара болам. Цу боламе а керттера моттиг лоац коммунисташа. «Экажевский» совхоза коммунист Оздоев Аюп керте латта коллектив коммунистически къахьегама коллектива цIи яккха къовсам лоаттабеш я. ХIаьта «Назрановский» совхоза Аьлтий-Юртарча отделене коммунист Костоев Хаматхан керте латтача шурий-товарни фермо из цIи лелаю дукха шераш да. Цу ферме болх беш я йовзаш йола доярка Социалистически Къахьегама Турпал Барахоева Лемка. Юрта боахаме ерригa а 7 бригадеи фермеи я коллективашта коммунистически аьнна цIи енна.

Районни партийни организаце къахьегамхой оарцагIбоах царна хьалхашка латта декхараш кхоачашдара, 1966 шера планаши декхараши кхоачашдара. Ялат, шекара свекла, коартолаш, шура дукхагIа яккха декхар тIайийцад юрта боахама къахьегамхоша.

ХIанз йолаш йолча кхаь совхозе база тIа керда совхоз йилла мукъабалар дехаш КПСС обкомагеи республика Министрий Советагеи йист хилар оратор. Пачхаьалкхенга дукхагIа шура йохкар духьа Ачалкхенашка шура дIайиж пункт йилла еза. Техникацеи запасной оатхалашцеи совхозаш Iалашъе а транспортни расходаш дарегIа хилийта а лерхIаш районе «Сельхозтехника» отделени хьаелла еза. Промышленность дегIаяри квалифицированни бола дукха специалисташ эшаш хилари бахьан долаш кагирхой профессионально IомабергIолаш дешара городок хьалъе еза. Культура дворец хьалъяра дош къоастаделга а дийхар цо.

Къамаьл де дош лу «Грознефта» объединене начальника нов. **Назарова.** Цо йоах республика мехкдаьттахоша толамца кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш, ханал хьалха кхоачашъяьй семилетка. Духьала дIадахача шера мехкдаьтта 27,4 процентi мехкдаьттаца йоагIа газ 46,4 процентi дукхагIа яьккхай, мехкага кхы тIа а дукха мехкдаьттеи гази кхаьчай. Дикка лакхъеннай къахьегама овсарле, лохдаьд продукцега шийга дIадодар. 1316 эзар сом пайда баьлар. Из карагIдаьннад эггара хьалха халача геологически хьалашка болх бе безаш болча буровикаша, дикагIйолча бригадаша дика кхъахьегарах. ДIадахача шера бурув тохареи скважинаш эксплуатаце дIаялареи задани тIехкхоачашйир цар.

Пятилетка хьалхарча шера мехкдаьтта, цунца йоагIа газ дукхагIа яккха еза, дукхагIа да бурув тохара балхаш. Скважинаш кIоаргагIа йоахкашехьа, белгалдоаккх оратора, Октябрьски, Брагунски, Правобережни майдашкарча мелови тIоанашка мехкдаьтта доаллаш хилара жоп дала дезаш а да тхо. Кхы а шерагIча — МалгIабика юрски тIоанашкара мехкдаьтта лаха деза, дуккханега дог доахийтача мехкдаьтта доаллача Старопромысловскии Эльдаровскии моттигашта контураш е еза.

Парте XXIII-ча съезда сийна шерра яьржача социалистически яхьах доккха беркат доал. Объединене ерригача предприятеша январски план тIехкхоачашъяьй. Шоаш тIайийца социалистически декхараш кхоачашде гIерташ тIагIертта къовсам лоаттабу мехкдаьттахоша. Дас санна болх бе беза, кхы а дикагIа пайда эца беза чурча торонех. Кхы хургйоацаш дIаяха еза авареш, дIадахача шера 8 процент календарни ха йоайир цар. ХIанз а ерригa скважинаш яц проектни мощностага дIакхоачийташ, цунца пачхаьалкхенна зе ду. Организационни бахьанах, бурув тохеи обсадни турбаш ца тоъарах дуккха ха йов болх ца беш.

ХIанз а из гIулакх бокъалгахьа даьннадац. Из бахьан долаш тахан сеца латт цхьайтта кIоарга скважин. ДIадахача шера парте обкома новкъосталца чIоагIа къахьийгачул тIехьагIа объединенега кхаьчар геттара чIоагIа йола турбаш. Цхьабакъда, планаш увттаеча органашка хIанз цIенхаштттара кхоачамбоацараши кегаденнараши да, цо гIулакх юхасецаду. Цулухьа каст-каста хулаш хIама да металл дукха дIадодаш хилар. Материально-технически снабженеи планированеи порядок оттаелга ледара леладеча мехкдаьтта доаккхача министерствана критика ю оратора.

ДIахо нов. Назарова дувц республика промысловикий мехкдаьтта даккхара лакхъяь план кхоачашъе йолча торонех, резерваш хиларах. Цхьабакъда, дуккхадар керда мехкдаьтта доалла районаш яхкарах тийша да. Ший хана тIайийца яр дика решенеш, цхьацайола объекташ хьалъяь яхара графикаш оттаьяр. Цхьабакъда, ерригa графикаш кальхата тIа йисар. ГIишлош хьалъяра план ах мара кхоачашъяц. Iалаьмате боккха лоархIам бола объекташ хьалъелга дохаду «Южгазпроводстрой» треста № 9 йолча гIишлошъеча-монтажни управлене. Парте обкомагара дех цо мехкдаьттахошта новкъостал дар, из ца дой план кхоачаш ца яр кхерам ба. Мехка цхьанна а заводе кийчъеш йоаца аьшкабетона конструкцеш плана тIа оттаьй Старопромысловски районе нефтепровод юллача моттиге «Гипрогрознефта» института. Хьанна эш иштта йола проекташ?

Нов. Назарова парте обкома, конференцена юкъе дакъа лоацараштa тешам белар халонаш яле а, республика мехкдаьттахоша укх шера шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдергхиларах.

Председателал деш волчо къамаьл де дош лу пединститута философеи политэкономеи кафедра заведующи, «Знание» яхача общества республикански организаце правлене председатель волча нов. **Дулерайна.**

Практически опытацара дикагIдар, цунцара йоагIаш йола урокаш хьаэцаро революционни теори йIаьхий еши дIахьалхашка доаккхаши хилар керда къовсам лоаттабараи керда хIамаш дараи хьалхле лелаяра цо гIулакх делга дага а дохийта.

Дулерайна белгалдаьккхар партийни конференци боккхача лоархIаме йолга. Укхаза, аьлар цо, республика вахара ерригa сферашка коммунизм хьалъяра беча балха а опыта а итогаш ю. Парте ерригача организацей опытацара толашагIдар къоастадергда хургйолча,' марксистско-ленински теори творчески дегIайоалаяра новкъа, вай партеи дунен коммунистически боламеи вахаре керда Iалаьмате боккха лоархIам бола веха а хинна дIаоттаргйолча XXIII-ча съездо.

Марксизм-ленинизм революционни теори хиларах тарра дегIадоагIа практике толашагIа долчуни дерригача Iилмашта карагIдаьнарийи лара тIа. Теорен практикаи цхьоагIо хилар вай парте хьалхле лелаеш йола принцип я. Цхьабакъда, из дац теори практикеи цаI я уж цаI а хинна вIашагIкхийттай яхилга. ХIаьта иштта Iовдала из дувцаш а марксистско-ленински теори Iомадара тIера безам боаккхаш а моттигаш хиннай дукха ха йоацаш хьалха. Партийни дешаре фактически лорзагIа даьккхадар парте истори, философи, политически экономи Iомаделга. Цо кIезига зе даьзар коммунисташта, интеллигенцена, дукккача къахьегамхошта идейно-политически кхетам балара.

Общественни Iилмаш хьехилга лоацдаьдар вузий дешара планаш тIа а, кIезигдаьдар общественни Iилмаш Iомадара сахьаташ а. Ховш ма дий студенчески кагирхошта, хургболча специалисташта политически кхетам балара новкъостал цо ца дар. Практика бIаргаса доацаш юс из нагахьа санна революционни теореца сийрда ца йоахе.

ДIахо нов. Дулерайна дувц республике лекционни пропаганда мишта латт. Ерригаш хьайийцача парте историех, философех, политэкономех йола лекцеш дукхагIа йийшай. Цхьабакъда, уж дикка кIезигагIа йийшай г. Грозне Октябрьски районе, МалгIабика, Наьсарен, Советски, Грозненски районашка. ЙоаггIаш йола терко яц дуккхача йоккхийча промышленни предприятешка а марксизмана-ленинизмана пропаганда яра. Халданза пропаганда яц марксистско-ленински теорена республикански газеташ тIа, радио чуи телевиденеи гIолла а.

Ораторо белгалдаьккхар партийни комитетий балха тIехь керттердарех цхьа декхар коммунисташта материалистически диалектика Iомаяр долга. Из кхы а чIоагIагIа динза дargдоацаш да мохк чура дегIабара а дунен халкъашта юкъера а дуккха дола вахара лоархIам бола дешаш къоастадар дукхагIча даькъе тийша да шаблон йоацаши дагадехача тайпара хьа ца эцаши хьдлача объективни хьалий лоархIам а беш, уж диалектически кхетадарах.

Духхьал иштта хьех вайна мохк экономически дегIаахара хьала, перспективай, материальни тороний хьаьда тохкам бара ларда тIа яьча КПСС ЦК октябрьскии (1964 шера) цул тIехьагIа хинначеи Пленумий решенеша. Экономика, техника, культура дегIаахара даькъе беча балха толам из болх кхоачашбераш идейни тешаш, сакхетам болаш хиларах тийша ба. Цхьабакъда, дуккхача партийни организацеша цун лоархIам бац.

Областной партийни организаце идеологически балха боарам дуккхача даькъе цунна юкъе вай интеллигенце эггара а квалифицированни долча даькъо — вузийи тохкама институтийи Iилмахошеи Iилма болхлошеи — лоацача даькъах тийша ба.

Республика Iилмахой сен тIа болх беш ба лоацца дийпа а дийца, кепа теха арадаьха балхаш шерра общественносто дийцача бакъахьа хеташ хилара уйла йоалайир нов. Дулерайна. Цо иштта критика йир пропагандистскии лекторскии балха юкъе дакъа ца лоацача общественни Iилмай преподавателашта, специалисташта.

Оратора дийцар бахача наха, къаьстта кагирхошта кхетамбалара киноискусства бола лоархIам, кинопроката балха тIара кхоачамбоацараш.

Ше къамаьл даь чакхвоаллаш цо аьлар, республика Iилмахоша шоаш беча балха тIехь керттера лерхI Даьхенна тешаме гIулакх дар, шоай бероига низ коммунизм хьалъяра гIулакха дIа а луш.

Конференце делегаташа чIоагIа дика хеташ тIайийцар трибуне яьнна «Джалка» яхача совхоза свеклаш лелаеча звена звеньевой йола Социалистически Къахьегама Турпал **Муслиева.**

Ше къамаьл деш цо дийцар свекла чIоагIа хьувкъаеш звено коллективо мишта къовсам лоаттабир, бергболча балха планаш йийцар.

XXIII съезд хьаелла ди тIакхоачаш бIаьсти кхашка дергдолча балхашта еш йола кийчо яь яргъя звено коллектив, аьлар нов. Муслиева. ХIара гектара тIара 480 центнер свекла яккхара къовсам лоаттабеш я звено.

— Грозненски крекинг-завода парторганизаце керттера декхар да, — аьлар воккхагIволча оператора нов. **Будгера,** — пачхаьалкхен плани тIайийца социалистически декхараши толамца кхоачашдара коллектив оарцагIъяккхар. Оаха керттера терко тIайохийтар да коммунистически къахьегама тIехьара социалистически яхь йоаржаяр, чура торонаш лахари царех дика пайда эцари, дикагIйолча опытах толашагIдар хьа а ийца из дIадоаржадар.

Крекингисташа ханал хьалха, 1965 шера 9 сентябре кхоачашйир ворхI шера план. Кхы тIа а итташ миллионаш сомаш мах бола мехкдаьтта продукташ еннай мехка. Къахьегама овсарле 1958 шераца нийсйича дIадахача шера 78,3 процент лакхъелар. Семилетка тIеххьарча шера задани тIайийцача декхарех 20 декабре мара кхоачашъе ца йоагIача метта 9 октябре кхоачашйир. Яхь латтача хана хьахилар производства хьалха латтарий бIарчча эскар. Авангардни моттиг коммунисташка я. Царех ба нн. Клепов, Стефанюк, Радочинская, Захаров, Губарева, кхы дуккха бараш а.

Коллективага кхы а дикагIа булургбар болх, нагахьа санна «Грознефтехимремстрой» тресто установкашта планах майоаггIара цIенхаштта капитальни ремонт яь чакхйоаккхаре. Къахьегам во вIаштIехьбаккхарах № 1-2 йола установка плянал совгIа 70 дийн бийсеи доаккхаш лаьттар. Пишка турбаш IалашъелгIа дика латтацар. ЙIаьхахча хана, графиках оттаьчул дукхагIа ха йоаккхаш капитальни ремонте лаьттар №№ 13, 15, 5 йола установкаш, газовой компрессорни станце кхоалагIа трубчатка. Цхьанцайолча объекташка бизза кхоачашбанзар оттабаь хинна балха боарам.

—Завода болх юхаувзачарех шолагIа бахьан да,—яхаш белгалдоаккх ораторо,—установкаш йоагIача тайпара бедалца Iалаш ца яр. Каст-каста хулаш хIама да планах оттаер цхьа бедал а йолаш, цул вогIа йола кхыяр хьалуш хилар. Масала, декабрь бетта комбинированни установкана доагIачул хIама ца эшшаш кхозза кIезигагIа делар, дайга дола грозненскии малгIабикеи мехкдаьтта делар. Чакхдаккха дера дукха парафин доалла Озексуата мехкдаьтта, из зенне хилар мехкдаьтта сийрда продукташ хьакъоастаяра. Беладикал-вол ца а ховш, хIанз а планаш увттаю сийрда продукташ хьакъоастаяра. Цулухьа йиллача ханал хьалха кокс хьахулаш нийслу каст-каста, хIаьта оборудовани ремонт е дIаоттаю. Дуккха тухаш доахка мехкдаьтта деча магийт производственни товарни конторо. Цо ханал хьалха йиний кхоачаю установка маьженаш.

Завода коммунисташа парте обкомагара дех цу дешашка а хьежа коллективана новкъостал дар.

Заводе йолаш я производственни къахьегамеи дисциплина телхаеш, коммунисташа дезала юкъе аморальни гIулакхаш лeладеш моттигаш. Парте Устав телхадеш бола коммунисташ бехктокхаме оза декхарийла я партком.

Ше къамаьл даь воалаш Будгера йоах, завода парторганизаце, ерригача коллективо къовсам лоаттабу дIахо а технически прогресс яра, парте XXIII-ча съезда даха мадоаггIара накъа дахара тIехьа.

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председателa **Абдусаламова** дувц цу юртбоахама артела членаш Нохч-ГIалгIайченна Ленина орден яларах чIоагIа гIадбаха а доккхал деш а хиларах. Республико даьха уж белгалдаь толамаш доахаш хьийгача къихи даьча гIулакхехи «Советская Россия» яхача юртбоахама члений а дакъа доаллаш да, йоах цо. Республике эггара тIехьаюсарех яр из колхоз. Кхай тIара культураш хьувкъийтара, фермашка порядок оттаяра шоаш кхо ца беш, кхетамца къахьийгар колхозхоша. Массехказза дукхагIа хулаш дебадир укх тIеххьарча шерашка доахан, чIоагIа лакхъелар ахчан доходаш. Дукха езача пачхаьалкхенна дикка ялат, генарий фу, баьца дaараш, хьайбай продукташ лоаттаер а хинна дIаэттар колхоз.

Тха боахама балха анализ еш, йоах оратора, дикагIа бIаргагургIа ца а йоагIаш доал деш йола аппарат совленна лоаттаеча, колхозхой къахьега материальни безама йоакхо ца еча цхьалолча хIанз тIехьадусача боахамий кулгалхоша деш дола гIалаташ.

ДIахо Абдусаламова дувц пятилетка малагIча гIулакхашца, планашца, уйлашца дIайолаяьй артела членаша. Дика Iа доаккхаш ца общественни доахап. цика кийчо ю бIаьстан кхашкарча балхашта.

Колхозхоша къаьстта теркам тIабохийт лоаман даьгIенех пайда эцара. Колхоза экономика дIахо лакхъяра йола дикка торо я из. Тхоай опытах тхона гучадаьнначох, альпийски даьгIенашка хьайбашта дукха дулх тIакхетийта а цунга цIадодар лохде а йиш хургья. Цхьабакъда, халача хьалашка тха Iунаша хьийга къа цкъаза заготовителаш организованность йоацаш хилар бахьан долаш дов. Оаха дулха дIалуш дола доахан доаггIача тайпара ца лоархIаш моттигаш я. Юкъарчал доацаш доахан лоамашка дIалуш даларе дикагIа хургдецарий?

ДIахо ораторо дувц кхашкара гIулакхаш. Партийни организацена укхаза а мегад колхозхой къахьегама овсарле лакха хилийтара оарцагIбаха. Белгалъяьнна лакхъеннай лаьтта леладара культура, хIанз цхьацаболча хьалха латтача дикагIчар а йоацаш, дуккхача бригадашеи звеношеи чIоагIа хьувкъаю хьажкIаш, шекара свекла, кIа. Колхозни производства моллагIча а участке санна укхаза а гIулакх латт колхозхочун материальни безам вайна лакхбе харах, колхоза, района, республика, мехка экономика ерригa хьаллакхъяра цо хьега къа мел доархIам болаш да цунна дIадовзийтарах.

Ше йистевоалаш Абдусаламова дувц дукха ха йоацаш колхозе хиннача отчетно-хоржамий собранех. Артела членаш раьза ба шера итогашта, болх во банзар цар. Цхьабакъда, дуккха кхоачамбоацараш гучадаьхар цар. Тха колхозера хьал хIама ца эшшаш колхозни вожак вувцаш йолча йовзача «Председатель» яхача кинофильме хиннар санна дар. ХIанз колхозхой уйла кхыча бесса я, шоай низах чIоагIгIа бIубенна дувц цар кхоанарчоа йолча планах, цар йоах, хIанз вай юртбоахама артела яхь доадалургья хьаштдолча кхыча боахамаца, 1966 шера колхоза членаша тIайийца доккхий декхараш тIехкхоачаш а дулургда.

Цул тIехьагIа къамаьл дир КПСС Гудермесски горкома секретара нов. **Чайнина.** Гаьнна дукхагIа болча гудермесски коммунисташа, — йоах цо, — болх бу производства сфере. Шоай хьокхамца, большевистски дешаца къахьегамхой оарцагIбоах цар планаши пятилетка хьалхарча шера тIайийца социалистически декхараши кхоачаш а тIехкхоачаш а дара. ХIанз тха городах, ала бокъо а йолаш, йоккха кхоане йола город я из аьле оал. ХIаьта Гудермесах йоккхача химе город хургйола ха гаьна а яц. Синтетически каучука завод хьалъяь яла езаш я пятилеткагIа, 1970 шера эггара хьалхара продукци ара а хецаргйолаш. Городской партийни организаце геттара дукха болх бе безаргба правительства оттаьча ханашка из хьалъяь йоаккхилга Iалашдар духьа. Эггара хьалха оаха къоастаде дезаш да завод хьалъелга а, хIаьта цул тIехьагIа предприяти ше а болхлой низаца Iалашъяра лоархIаме дола дешаш. Республика лоамашкарча районашка бахаш болча, наха Гудермесе бахаш бараша а санна, раьза а хинна дакъа лоацаргда завод хьалъеча, цхьабакъда, болхлой баха дIатарбара дош хIанз а къоастаданза да.

Керттера проблема лерхI оаха гIишлошъерийи производственникийи кадраш кийчъяр. Укх шера тханцига хьаелл гIишлошъераш кийчбергбола профессионально-технически училища, цхьабакъда, хIанззехьа а уйла е езаш да производственни болхлой кийчбара гIулакх а. ХIаьта, гучох, из гIулакх дIадоладе деза техникума дола цIеноп хьалдаргара, эггара хьалхара химикаш-технологаш 1970 шу тIакхоачаш арахецар духьа.

Синтетически каучука, предприяти хьалъярца юкъарчал доацаш дувзадолийт ораторо Гудермес дIахо кийчъяра дешаш: нах чуIеча цIеной фонди берий учреждеией сети шеръяр, канализаци йиллар, и кх. дI.

ДIахо юрта боахам бувц нов. Чайнина. ПятилеткагIа республике, цу даькъе Гудермесски районе а, дикка дукхагIа дIаде дезаш да дуга. Нагахьа санна дахача шера района боахамаша пачхаьалкхенга дуга цхьа эзари ах эзари тонн екхаяле, тIаккха пятилетка чакхйоаллаш 15—18 эзар тоннага дIаккхоачаш дегIадоагIаргда из доаккхилга. Из декхар кхоачашдулургдолаш да, цхьабакъда, республикански юрта боахама, милиорацеи хин боахамеи министерствааша чехкагIа къестаданза даргдац хий дехкара система эргаьккха тоаяра дешаш. Бакъдар аьлча, цунца цхьана оаха оахош а лертIа яккха еза хих пайда ийбу система.

Вай лицдалийта дагIац юрта къахьегамхой вахара хьал. Халахете а, парте райкомашкара денз обкомага кхачалца йолча партийни комитеташа хIанз а кхоачамбоацаш леладу юрта вахара хьала дешаш. Колхозно-совхозни производства дукха участкаш воча хьале я. хIана аьлча царна керте латтараш кIезига опыт йола а цкъаза ца ховш хьанийсбенна а болхлой ба. Из иштта доллашехь а городашка кIезига бац шоай профессех доаца балхаш ду специалисташ. хIаьта цхьан даькъа из юрта элементарни культурно-вахара хьалаш доацалаь а хул. Масалана тха район хьоахаергья вай. Районе 14 колхозно-совхозни нах баха пункт я, цхьабакъда, царех цхьан Кашкельди яхача юрта мара лерттIа дола клуба цIеноп дац. Вай юртий культураи вахара хьалеи дешаш производственни помещенеш хьалъяра дешаш а санна лоархIамегIара хилийта деза ха хьакхьача йоацалий?

Эггара хьалха а районни звенорча кулгалдара боарамах тийша да из. ХIаьта укх тIеххьарча хана райкомий секретарашта, райисполкомий председателашта, юрта боахама производственни управленей начальникашта, керттерча специалисташта юкъера гучабийннаб кIезига боацаш шин цIеношка бахилга, шишша квартира — цаI Грознеи вож районеи а йолаш бахилга дукхадезараш. Из а — нах чуIеча цIеной фонд селла ца тоъаш йоллашехь. ШоаттадийнахьахеxккE «волгащцеи» «газикашцеи» городе болх, оршотдийнахьа—юхахехк...

Бухсоцаш ораторо дувц, съездал хьалхагIарча яхьо гудермесцашка мехка берригача къахьегамхошка а санна, керда толамаш доахийташ хилар. 15 февраль тIакхоачаш 140 процента кхоачашъяьй пачхаьалкхенга дулх доххара цхьоалагIча квартала план, хIаьта 20 март тIакхоачаш кхоачашдергдолаш да шура йохкара хьакъехьа тIайийца декхар а. Района боахамаш дизза кийчденнад бIаьстийрча кхашкарча балхашта.

Трибуна тIа воалл нов. **Кимстач**— **Къилбаседа - Кавказски машиннаькъа начальник.** Цо белгалдоах Къилбаседа-Кавказски магистрала машиннаькъахой дуккхача шерашкарча доттагIало Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошца вIашагIбувзабалийта хилар. Транспортникаш гIадкхувл мехкдаьтта промышленностеи юрта боахамеи толамаша, гIишлошъер шерра даьржа хиларо. Машиннаькъахой а аргIанна кхаьханза даргдоаца мухьаш ший ханнахьа дIа-са кхахьа а дIаккхачийта а гIерт.

Юкъарча гIулакха юкъе лаца доагIа дакъа лувц Грозненски отделене машиннаькъахоша. Семилетка шерашка боккха болх чакхбаьккхаб предприятеш автоматика, телемеханика средствашца кийчъяра а процессашта механизаци яра а хьакъехьа.

Партийни организаце кулгал а деш, республика колхозащцеи совхозащцеи айхха бувзам а болаш, толамца чакхдаьккхад 1965 шу, планал совгIа итташ эзараш тоннаш мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи дIакхихьай. Къахьегама овсарле дегIаенай, мухьаш дIа-са кхахьарга додар лохдаьд. Отделене планал совгIа 464 эзар сома пайда баьб. Капиталовложеней план тIехкхоачашъяьй.

Оратора белгалдоах отделене а цун керттерча предприятей а балха дика итогаш хилийтара бахьан коллективо, цун хьалха латтараша — шоашта юкъе нн. Боков — Грозненски депо машинист, Янушевич — Грозненски вагонни депо начальник, Албогачиев — Наьсарен станцера дежурни, Локтев — Грозненски наькъа дистанце начальник, Джамалдинов— вагонашка хьежар, дуккха кхыбараш болча болхлоша, инженераша техникаша, гIулакхерча наха тIагIерта творчески къахьегар долга. Парте XXIII съезда сийна йолча яхьа керте эттача партийни профсоюзни организацеша хьинаре дакъа а лувцаш, новкъостал а деш, предприятеша дика толамаш даьхад.

Цунца цхьана отделене балха юкъера хIанз а дIадаханза да цIенхошттара кхоачамбоацараш, йоккхий резерваш хьалъайаьяц. Царех эггара йоккхагIъяраш я мухьаш тIадоттара-Iодоассадара операцеш еча хана вагонаша сайце латташ йоаха ханаш кIезигъелга. Дахача шера 27 коммерчески станцех 20-нне халданза кхоачашъеш хиннаяц вагонаша сайца латташ йоахача ханий нормаш. Къаьстта а дукха я вагонаша сайце латташ йоаха ханаш Аргунеи Грознеи станцешка. «Сельхозтехника» объединене тIабодача наькъ тIа юкъера лаьрхIача вагонаша сайце латташ йоаха ха нормал 15-зза дукхагIа я. Кхы дикагIа хьал дап аьшкабетонни конструкцей заводе а консервнии кхычеи заводашка а. Бахьан? Бийсан ханарча мухьаш тIадоттара-Iодоассадара балха лоха боарам. ХIаьта поездаш-м бус а дийнахьа а халданза ухаш ма йий.

Грозненски отделене машиннаькъахошеи мехкдаьттахошеи дуккха а лоархIамера дешаш къестадаьдац. Масала, мехкдаьтта продукташ чуювттача эстакадай технически средствашта вIалла а лоадама хувцаяланза я. хIаьта хIаннзехьа а мехкдаьтта продукташ, хьалхарча аргIанна дизельни доагор чудувтташ дIаахийтара эшараш кхоачашдеш а яц. ХIанз а тIехьа вIаштIехьдаьккхадац маршрутегIа продукташ чуювттилгеи ерригача фронте гIолла эстакадни наькъех толашагIча тайпара пайда ийбелгеи.

Укх шера, йоах оратора дIахо, машиннаькъахошта хьалхашка латт план кхоачашъелга чакхдаккхара хьакъехьа дола бехктокхамера декхараш. Из план дерригача керттерча хьокхамий хьакъехьа соахкарчул дикка лакхагIа я. Дукха гIулакхаш да Нохч-ГIалгIайчен болата магистралий къахьегамхоша де дезаш, цар даькъе капитальни гIишлош а йолаш. Белгалдеш да Грознера вокзал эргаьккха тоаелга.

Нов. Кимстача партийни конференцена тешам белар, партийни организацеша кулгал а деш, Къилбаседа-Кавказски магистрала а Грозненски отделене а транспортникаш коммунистически парте XXIII съезда сийленпа накъагIоргхиларaи 1966 шера план тIехкхоачашъяра динза даргдоацаш меллар цар дергхиларaи.

КПСС Грозненски райкома хьал харча секретара нов. **Сухорукова,** ший къамаьлах дикка доккха дакъа хетадир района коммунистий организационно-партийни идеологически балха. Парте областной комитета отчетни докладе доаладаьча боахама а культурни а гIишлон хьокхамаша, йоах цо, республика къахьегамхой гIадкхувл. Цар тешал ду йовзаш йола КПСС ЦК Пленумий решенеш Iалаьмате боккха низ болаши партийни а боахама а организацей балха беркате влияни еши хилара.

Цу тайпарча влияне масал хила йиш я Грозненски района къахьегамхошка дуденнараш. Колхозни совхозни производство дегIайоалаяра дуденнача цу гIулакхех лаьца да нов. Сухорукова дувцар а: баьцовгIийи хьайбайи продукташ йоахилга дегIадена, рентабельнегIа болх бе даьннай боахамаш, хьалха латтарий мугIараш дийбад.

Из дуденнад колхозийи совхозийи юххьанцара парторганизацеш кхоачаде дезача гIулакхашта ионагIа таберзабаь болх беш хиларах, партгруппаша опыт Iоарах, боахамий специалистийи кулгалхойи кадраш дегIаяккхарах, юкъерча звенон кадрай состав тоаяларах.

Партийни аппарато болх эргабаькхаб. Аппаратара болхлоша керттерча даькъе юххьанцарча организацешка бу болх. Парте райкомо де деза гIулакхаш ду тIайию решенеш кхоачашъяра тохкам белга чIоагIдара. Парте райкома пропаганди агитацеи отдела роль лакхъяьй. Агитаторийла болх бу кийчбенна болча наха, дикагIа пайда ийбу цIагIа ю агитаци санна йолча формах, «доярка ди» чакхдоахилга юкъе дахад.

Коммунисташа еча керттерча йоакхонех цаI я ширача замах юхедисача телхача гIулакхашца, дына влиянеца, Кунта-Хьажи мурдий тоаба болх дийнбе гIертара, баптисташта, кхыча дына гIулакхахошта духьал къовсам лоаттабелга.

Тха районе бахаш а къахьегаш а ба ткъо совгIа долча къамех бола нах, из барт тайна а вIашагIкхотаенна а йола коллектив я. Дерригa вай мел даьха толамаш вай мехка халкъий доттагIал хилар бахьан долаш даьхад. Из доттагIал чIоагIдара парте райкомо, партийни комитеташа пайда ийбу нах кхетамца кхебара балха тайп-тайпарча формаехи методехи.

Йоккха уйла тIаухийт, йоах оратора кадрай экономически дешара. Цо доаладу цу тайпара дола дешар бахьан долаш дуккхача боахамаша дахача шера экономически хьокхамаш дикка тоадалийтарах дола масалаш.

Бухсоцаш нов. Сухорукова ювц кхоачашъянза йола района боахамера проблемаш. Цо къаьстта а белгалдоах, КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенешка хьежжа, керттерча производственни фондех дикагIа пайда ийбанза барг ца хилар. Пачхаьалкхенна эш дикагIча тайпах йола дарегIара продукци. Колхозийи совхозийи керттера фондаш дегIаахаро йиш хулийт овсарле лакха а йолаш, рентабельно болх бе. Цхьабакъда, оаха хIанз а бизза болх а байташ пайда ийбац йолаш йолча техниках, из пайда ца ийбеш ют. Юрта боахама министерстваи «Сельхозтехника» объединенеи дукхача хьале цунна эшаш дола гIулакхаш ца деш хиларал совгIа, цкъаза кхыметтел шоаш а гIо ду пачхаьалкхен средстваш пайда боацача яхара.

Района партийни организаце сагота деш да фу леладар тоаделгеи цу ларда тIа чIоагIа йола доакъарий база хулийтилгеи санна дола дешаш. Цхьабакъда, тхона дуккхача республикански организацей новкъостал эш. Тха районе во къесталу хица Iалашдара, хий диллара дешаш, хIаьта укхаза а тха тхоай низех тийша долла хIама хилар гаьна да, хIана аьлча хий диллара дешаш овлангара денз къоастаде дезаш да.

Нов. Сухорукова цул тIехьагIа дIахо дувц гIишлошъераша лаьгIа болх беш хилар, «Чечингсельстрой» треста критика ю. Цо доаладу цаI мара деце а кхычарех тарра дола масал. Районе хьалъеш латт йоккха коа тIарча оалхазарий фабрика, цхьабакъда, оттаьча ханна болх бе из фабрика йолайолийте тамаш йолаш, селла лаьгIа лел из хьалъелга.

Ший къамаьл йистедоалаш нов. Сухорукова йоах, грозненски района коммунисташа дерригa низаш тIадохийтаргла хургйолча партийни съезда сийленца накъа бахара, Советски Iаьдала 50-гIа шу дизар сийленна белгалдара.

«Терский» яхача совхоза директора нов. **Ржевске** ше къамаьл деш дийцар совхоза коллективо, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш, парте XXIII съезда сийна яхь а лоаттаеш, 1965 шера болх мишта баьб. Сийлахь-боккхача Октябра цIей дезду ди тIакхоачаш кхоачашъяьяр пачхаьалкхенга юртбоахама продукце дерригa тайпаш доххара план, хIаьта цу шера тIеххьарча шин бетта совхозо планал совгIа продукци а тийлар. Гуразьа дув ялаташ дIадувлга дика чакхдаьккхад.

Партийни профсоюзни организацеша а совхоза дирекце а хIара бетта яхьа итогаш ю, дикагIча дояркаштеи жега боахкараштеи совгIаташ тел, хьалха латтача фермаштеи бригадаштеи карара кара

КПСС ОБКОМЕИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕИ ОТЧЕТНИ ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

тела Ше байракхаш хьежаю. Материальни хьаштдолаш хилийтара гIулакхаш а ду; иштта кхы тIа а мах телара порядкагIа Iоахарийн итташ эзараш сомаш ахчеи кхаьчад жега боахкарашкеи дояркашкеи. Ораторо цIераш йоах эггара йоккхагIа опыт йолча социалистически яхьа хьалха латтарий.

Дуденнарашка хьежжа дукха кхоачамбоацараш а да тхацига, яхаш, мукIарал ду цо. Кхоачашъяьяц хьувкъама хьакъехьара план. Из кхоачашъяьяц хий дехкача лаьттаех пайда во ийбеш хилар бахьан долаш. Бежан дулхага, хьакхий дулхага, коа тIарча оалхазарашка дIадолар геттара дукха да. Дукха хьайбаш тIерадувлийтад.

Уж кхоачамбоацараш дIадахар, духьа эшаш дола гIулакхаш чакхдоахаш латт хIанз, хьалхарча аргIанна бIаьстанна хьокхаме кийчо елга а долаш. Еррига ялатий а прошашной а культураш алхха эяба тIа дIаювргйолаш я. Совхозо диза Iалащдаьд шийна бIаьсти дIаде эшаргдола фу, хIаьта из дIадера кондицега дIа а кхоачадаьд. Ка маьхала а ювлаш ремонт еш латт техникана, минеральни удобренеех нийса пайда эца гIерташ да тхо. Совхоза директора дувц хий деттилга, цу даькъе догIа хьисапе хий деттара установкай новкъосталца хий деттилга дикагIа чакхдаккхара деш дар фуд а.

Коллективо къовсам лоаттабу паччахьалкхенга дулх, шура, кхыйола продукташ йохкара хьалхарча квартала план кхоачашъяра.

Ерригача резерваехи торонехи дика пайда ийбара гIулакха колхозаштеи совхозаштеи новкъостал эш, цу даькъе доклада тIа дийца шефий новкъостал а тIехьа. Цхьан хана городо во дацар юрта дола шефал, цхьабакъда, укх тIеххьарча юкъа лаьгIеннад из.

Экономически чIоагIача боахамаша мелачарна леладу шефал а мамогга чIоагIагIа леладе деза. Нов. Ржевске дувц шоай совхозо Ведана района цхьан колхоза леладеча шефала опытах лаьца. Оаха колхозхошка Iаьсий дехкад, оахош шефал леладеча колхова жа Iулаш дикагIа хилийтара новкъостал лаьд.

Оратора къаьстта а уйла тIаерзаю хий деттилга во вIаштIехьдаккхар санна долча кхоачамбоацарашта. Уж кхоачамбоацараш хилара бехке ба цу хьакъехьа йолча министерства болхлой. Цар эшаш дола новкъостал дац боахама. Совхоза алхха цхьа бульдозер мара яц; лаьтта оахка техника ехаш йола заявкаш шерра-шера ю оаха, цхьабакъда, уж во кхоачашъю.

Дуккхача кхыча къамаьлаш дераша а санна, нов. Ржевске критика ю гIишлошъерашта. Диъ шу да совхозе шозза вIаштIарадаь цIенош хьалдеш латта. Гучох, КПСС обкомои Министрий Советои гIишлошъерашкара чIоагIагIа хьадеха доагIа цар шоай декхараш кхоачашделга, балхий темпеи дикалеи хьакъехьа уж бехктоккхаме хилар лакхде доагIа.

Юххера а нов. Ржевске дувц шаьрача арений ганзах — бурунни даьгIенех толашагIча тайпара пайда нийбанза барг ца хилар; царга салоIийташ цхьа ха лаккхийта еза. Дахача шера совхозо цхьа жа Iул лоам дигадар, цига боккъала а дика дозал тIадеттаделар. ХIаьта а лоам кхувлаш хьайбаш леладелга дIахо дегIадоаладе торо йоацаш я совхоз, тхона Советски районе къоастаяь участок эггара нонагIа ерзана лоамий босеш йолаш я, хIаьта цига хьайбаш леладе йиш яц. Цхьабакъда, лоаман даьгIенаш совхозо лоам дуккха а эзараш жа доажаде йиш хургйолча тайпара йийкъа дIа-са нийсъе йиш йолаш-м я. Из йоккха резерв я, хIаьта парте вайна хьеха ма хьехий боахам дегIабоалабара йола цхьаккха а торо тувла ца йолийтилга!

«Малгобекнефта» № 1 йолча тохкама кIоарга бурув деттача контора партийни бюро секретара нов. Алборачиева даьшхар контора бурув деттараш дукха ха хьалха дена тIехьабусаш хьабоагIаш хинна хилара бахьанаш. Керттера бахьан — кадраш хержаш къестаелгеи нийсъеш дIа-са уттаелгеи нийса леладеш ца хилар, организаторски нах кхетамца кхебареи болх лохача бoараме хилар дар. Кхоачамбоацараш дIадоахилга караийцар. Дукха ца говш беркат даьлар цунах. Бурув деттара план 1965 шера тIехкхоачашъяьй. Планал совгIа бурув дийтта 2552 метр кхы а яьккхай. Болх бе дIаеннай бархI скважина, заданега диллача ялх мара яла ца езача. Къахьегама овсарле 13,7 процент лакхъяьй. Авареш хулга дикка кIезигдаьд. Бурув деттарга дoдар лохдара чотах 478 эзар сом кхoдаьд. Боахама шу, 209,4 эзар сома пайда а беш, чакхдаьккхад коллективо.

БархIе а бригада шоай шера заданеш кхоачашъяьй. Хьалха латт хIанз Социалистически Къахьегама Турпал волча Александр Иванович Левшина бригада. Цо шера план цкъаи ахаазеи тIехкхоачаш а яьй, 106 эзар сомал тIех ахча а кхoдаьд.

Партийни организаце, йоах оратора дIахо, 94 коммунист ва. 14 буровой мастерах 13 парте член ва. Коммунисташ балха тIа нийсбаь дIаса оттабаьб, хIара смене хургболча тайпара. Цо торо хулийт хадданза массе а хана коллективана влияни лоаттае, кхоачамбоацараш шийхан нахьа дIадаха, наха эшар фуд ха.

Парторганизаце къаьстта а чIоагIагIа йоакхо ер да партийни дешар. ХIанз марксизма - ленинизма ларцаш Iомаеш 59 коммунист ва.

Цхьабакъда, дикадараш хинна ца Iеш, кхоачамбоацараш а да. Дахача шера пхиъ авари хилийтай, хIаьта цар доккхий зенаш даьд. Керттерча даькъе уж хиннай болх беш барий бехка, хIаьта цхьаяраш — материально - технически Iалашо во хилар бахьан долаш а хиннай. Дика вIаштIехьдаьккхадац механизмай, утяжелителий Iалашо елга, уж буровойшка дIакхоачийтилга.

Вышкомонтажни цехо дахача шера чухь ялх буровой хьалъяьй. Вышка хьалъярга юккъера лаьрхIача йода ха — 30 ди да. Из дукха ха я. Бахьан — материально-технически Iалашо во хилар да. ХIанз укх сахьате йоацаш я хьу, цемент, кхыйола материалаш, хIаьта квартальни план юкъагIийсара кхерам болаш а я.

Кхоачамбоацараш дIадахара де деза гIулакхаш ду контора партийни организаце а кулгалхоша а. Объединене чIоагIагIа новкъостал де деза МалгIабика бурув деттарашта. ТIаккха гIулакхаш кхы а дикагIа деларгда.

— ДуккагIа йола партийни организацеш, — аьлар Нохч-ГIалгIай облсовпрофа председатела нов. **Сидельникова**, — профсоюзашта дикагIа кулгалде яьннай. Из бахьан долаш лакхъеннай социалистически яхь, рационализаторийи изобретателийи болам вIаштIехьбаккхара, къахьегамхой балха, вахара хьалаш тоадара, уж кхетамца кхебара йола цар роль. Бе ха а ховш профсоюзни комитетий балха лостам бу «Старогрознефть» яхача мехкдаьтта промыслай управлене, производственно-товарни контора, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, крекинг-завода, слюдяной фабрика, «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене, Грозненски опорно-хьокхама совхоза, № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза, кхыча парткомаша. Уж, долаш долча хьала нийса тохкамаш а деш, дух тIа ювл, объективно мах бу дуденнарий, кхоачамбоацараш теркал ца деш Iац. Цу тайпара никъ лацаро царга йиш хулийт кхоачашде деза декхараш ка маьхал а ювлаш кхоачашде, сиха а бIубенна а дIахьалхааха.

Цхьабакъда, гIулакхаш цу тайпара массанахьа а хила гаьна да. Профсоюзни комитетий лоархIама бе боагIа мах бац, масала, КПСС Грозненски Шаьлеи райкомаша. Укхаза профсоюзий райкомий балха эша лерттIа дола хьалаш оттадаьдац. Профсоюзни кадраш хержаш къестаелгеи нийсъеш дIа-са уттаелгеи во леладу Надтеречни районе. Укхаза профсоюза райкома председателалла могаваьв ше мегарг ца хилар кхыча балха тIа гучадалийта вола пенсионер. ХIаьта Гудермесски «Мединструмент» яхача завода завком хоржача хана партбюрос завкома председателалла могаяьяр профсоюза ахча лечкъадар а кхыдола телха гIулакхаш дар а бахьан долаш ялх бутт баьнначул тIехьагIа дIаяккха йийза Зуева.

Нагахьа мара ца нийслуш дац болхлой комитетий председателаш, шоай балха тIара а боахаш, тайп-тайпара хIамаш кийчъе а кхычахьа а ухийташ хилар. ХIаьта нагахьа санна болхлой комитета председатель опыт Iомае ваха мукъавалийта везаш хилча, из мукъа а валийтац. Цу тайпара моттиг нийсъелар Ермоловски коа тIарча оалхазарий совхозе.

Профорганизацешта нийса кулгалдеш хиларах, цар терко еш хиларах тийша ба цар балха боарам а яхаш белгалдоах оратора. Хала хете а, вайцига долаш да цхьаболча кулгалхошта нахах дош хеташ ца хилара, уж царца аьлан хьисапе хулаш хилара бакъдараш. Грознерча кога гIирса фабрике я лакхера образовани а йолаш йола специалист, керттерча инженерала болх бу Иванова. Болхлошца гIожа а цар сий доаде гIерташ а я из. «Аз балхара эккхорг ма вий хьо, тIаккха мича гIоргва хьо?» — Ивановгара каст-каста хаза йиш я цу тайпара дола къамаьлаш. Цу тайпара болча гIайгIа-кулгалхошка кхетамца кхетаюлургйий - хьогI коллектив? Кхетаюлургъяц.

Цул тIехьагIа нов. Сидельникова дувц профсоюзаша болхлойи гIулакхерча наьхеи къахьегама а вахара а хьал тоадара къовсам мишта лоаттабу. Шиш боллаш дола бехкаш ху балха эша лерттIа дола хьалаш ца хулийташ болча кулгалхошта. Иштта, Малхбузехьен электросеташка кхерамален техника во вIаштIехьъяккхарах (из бахьан долаш зуламаш дийннад) гIулакхера дIаваьккхав керттера инженер Свердлик. Цу тайпара дола телха гIулакхаш хилийтарах бехк баьб Наурски механизированни хьуна боахама начальника нов. Ситникова а.

Къахьегама хьакъехьара законаш цIенхаштта телхадаьдар таксомоторни парке. ХIаьта местком юкъе гIортаро мара духьале а янзар цу парка начальника Тигетова гIожача тайпара уж законаш телхадара.

Вух соцпаш нов. Сидельникова дийцар КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра хьакъехьарча профсоюзий отраслеви областной комитетий лоархIамах а декхарех а. Цар хьинаре дакъа лувца деза промышленноста доакъой хIанзара а перспективни а планаш къестаеш уттаеча юкъе, нах чуIеча цIеной а культурно-бытовой а гIишлош хьалъеча юкъе, уж планаш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабе беза, алапей системай къоастамаш деча юкъе дакъа лувца деза, социалистически яхьа кулгалде деза, хьалха латтача коллективай а производства новаторий а опыт юкъейоалаеи дIайоаржаеи еза.

Къахьегам лорабара боарамийи бокъонийи къоастам барца цхьана, цар дакъа лувца доагIа министерсташа, ведомсташа къахьегама хьалий, дукха къахьега дезача халача балхашта механизаци яра, кхерамзлен техника а производственни санитари а толашагIа хулийташ тоаяра, къахьегам лорабара йолча средствай, спецбарзкъий, балха бувхоча кога гIирсий планировани яра а уж дIа-са нийсдара а дешаш къесталеча юкъе. Царна тIадожадеш да иштта технически инспекцена кулгалделга а. ШерагIа хулаш боагIа къахьегамхой кхетамца кхебара а культурни Iалашбара а хьакъехьа бола профсоюзий областной комитетий болх. Шоай отраслеехарча профсоюзни организацей балха лостам бе, культурни учрежденей, салаIара йолча городел арахьарча базай, пионерски лагерий сеть шеръяра йоакхо е еза цар.

Дуккха а болча наха юкъера шоай организаторски нах кхетамца кхебареи болх толашагIа хулийташ тоа а беш, цар низаш промышленни производство дIахо айяра тIа а лестадеш, Нохч-ГIалгIайчен профессиональни союзаша хьинаре новкъостал лоаттадергда коммунистически общество хьалъяра керда толамаш дахара.

Къамаьл де дош эц КПСС Ведана райкома хьалхарча секретара нов. **Ибриева.** Юрта доккхий а лоархIаме а хувцамаш хинна шу дар дIадаха шу, йоах цо. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша тха района къахьегамхошта хьайийлай колхозий экономика лакхъяра, юртбоахама продукташ дуккагIа яхара, къахьегамах доагIар лакхдара эша шерра торонаш.

Райкомо, райисполкомо, производственни управлене юххьанцарча парторганизацещцей специалисташцеи цхьана хIара колхоза экономика дегIайоалаяра оттаьча мероприятеша торо хилийтар тхога дIадахача шера во йоацаш результаташ яха. Духхьал ахчан доходаш цкъаи ахазаи лакх а еннай, 600 эзар сом а хилар. Ерригача колхозашеи бIарчча хьайицача районои юртбоахама еррига продукташ йохкара паччахьалкхен планаш кхоачашйир (тхангара дIайиккхача).

Тха боахамаша во дIадоладанзар пятилетка хьалхара шу. Толамца кхоачашъеш я квартальни план. Цу гIулакхна дуккхача даькъе новкъостал дир райкомои юххьанцарча парторганизацешеи беча политически организаторски балхо. Дикка тоабаьб кадрашцара болх, уж дIаюха нийсъяр, царна кхетам балар, дукхагIа терко ю къахьегамхошта коммунистически кхетамбалара. Политически дешара идейни боарами чулоацами лакхбеннаб, дешара юкъеэзав 680 саг.

Цхьабакъда, оаха кхетаду, йоах оратора, оахоша хIанз а деррига даь ца хилар, пайда эцанза дуккха а тхоай кхоачамаши торонаши йолга. Масала, хIанз хьахиннад жа леладар санна дола юрта боахама лоархIаме а перспективаш а йола лакъа дегIадоаладара эша дика хьалаш.

Цхьабакъда, тхона хетачох, диза къоастадаь дац даьгIений дош.

Цунца дувзаденна оратора дувц Лакхерча Чеберлой даьгIенех дIахо а пайда эцарах дола дош. Дуккхача боахамашта даьгIенаши мангал хьокха моттигаши тIачIоагIъяра хIана йола порядок царех нийса пайда эцара а уж караерзаяра а майоаттIара яц. Лоамашка совхоза отделени хьае аьнна райкомо яь решени кхоачаш ца еш йисай. Уж даьгIенаши мангал хьокха моттигаши шоашта тIачIоагIъяь долча боахамаша лерттIа пайда эцац царех, бакъда цудухьа «инициатива» гучайоах частни наха.

Нов. Ибриева йоах, доахан дорстадара лаьрххIа боахам хьабича а цунна лоаман даьгIенаш тIачIоагIйича а бакъахьа я.

Ше йистевоалаш оратора теркам тIабахийтар лоаман районий Iалаьмате дикача Iаламеи климатеи хьалех кхоачамхилал пайда эцаш ца хилара. Ведана района Iалама хьалаш караерзаянаа йола целина я. Укхаза хьае йиш я ерригача республика къахьегамхошта культурни, унахцIена салаIа бокъонца йола база.

Трибуна ва республика Министрий Совета председатель нов. **Гайрбеков.** Вай партийни конференци дикача деношка болх беш я, йоах цо. ВорхI шера план толамца чакха а яьккха, дуккхача къамех болча вай мехка къахьегамхоша Iалаьмате чIоагIа политически кхетам лакхбенен къахьегама дог гIоздаьнцен дIайолаяьй пятилетка, баха мабоаггIара парте XXIII-ча съезда накъа баха кийчлуш а ба.

Советски халкъо боахама, политически, культурни вахара дерригача доакъошка даьха толамаш — из Коммунистически парте баьча Iалаьмате боккхача организаторски кхетамеи балха, вай Даьхен цхьатарра бокъонаш йолча доккхийчеи кагийчеи халкъаша вежарашха вIаши деча новкъостала результаташ я. Вай республике цхьан предприяте, цхьан колхозеи совхозеи, цхьан дешара заведене бIаргаго йиш я дуккхача къамех бола викалаш, нанас баь вежарий санна безаме баха а бах уж, болх а бу цар, цхьана хьалъю коммунизм.

Ленински къамий политика бахьан долаш дIаяхача хана тIехьайисаи бокъо йоацаши хинна Нохч-ГIалгIайче йоккха промышленни центри дегIабеначa юрта боахама райони хинна дIаэттай. Доккха баркал яхаш даиман лоархIаш дагалоаттаберrба нохчашеи гIалгIашеи бIаьшерашка шоаш тIехьабиса хилар дIадаккхара цIенача дегаца новкъостал даьраш, эггара хьалха эрсий вежарийи йижарийи а болаш.

КПСС обкома отчетни доклада тIеи делегаташа даьча къамаьлаш тIеи республика халкъа боахам дегIаахара дика результаташ ювцаш санна белгалдаьхар овлангара кхоачамбоацараш а, йоах дIахо оратора. Парех цхьадараш дувц цо ше къамаьл деш.

Белгалдаьнна дика хувцамаш хиннад республика юрта боахаме КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тIехьагIа. Дуккха тIаккхийттай валовой продукци. Дикка чIоагIъеннай колхозийи совхозийи экономика. Дуккхача боахамашка хьалха дIадахача шерашкачул дикагIа вIаштIехьдаькхад доаханга Iа дика доаккхийтилга а бIаьсти культураш дIаера кийчлулга а.

Юрта боахам дегIабоалабечара керттера кхоачамбоацар да лаьтта леладара а хьайбай боахама а культура лоха хилар. Колхозашеи совхозашеи хIара шера малоаггIара дукха ялат, дулх, шура, баьца дaараш, тха, кхыйола продукташ яхац. Укх тIеххьарча ворхI шера юккъера лаьрхIача республике гектара тIара 16—18 центнер мара даьккхадац ялат. 1965 шера колхозийи совхозийи пхелагIча даькъе гектара тIара лоархIаш 8—10 центнер ялат мара даккханзар, е республике юккъера доаккхачул шозза кIезигагIа, лаьттан — климата хьалаш цхьатарра доллашехь а. Оратора цIераш йоах тIехьалусача боахамий, белгалдоаккх иштта дIахьалхашка ца долхаш цхьан моттиге латта йиш ца хилар, республика колхозашкеи совхозашкеи хIара шера дукхагIа техника, минеральни удобренеш кхоачача, хий дехка лаьтташ дукхагIа хулийтача хьалашка хIаьта а.

Дуккхача боахамашка ялат кIезига доаккхаш хилар бахьан долаш концентрировании доакъар тоъац вайна, хIаьта цо юхаувз общественни боахам дегIаухилга.

ДIадахача шера колхозашкеи совхозашкеи дахкача доахании женеи тIехьара 100 корта лерхIаш 82 Iасеи 86 Iаьхари мара хьалхебаьбац. Хьайбай боахама доккха зе ду уж довш хиларо. Хаттар отт, малагIча доакъошца колхозий экономика лакхъе уйла йолаш ба партийни, советски органий кулгалхой, колхозий председателаш, къаьстта лоаман районий. общественни хьайбай боахамца лакх ца йича? аьнна. Общественни хьайбаш дебадара гIулакх во латт Наьсарен, Наурски, Урус-Мартана, МалгIабика районий цхьадолча боахамашка а.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша кердача тайпара оттаду колхозно-совхозни производства экономика дегIаяра дешаш. Йоаккхаш йола продукци лакхъярца цхьана хIара колхозеи совхозеи боахама тIехь хIанз керттерадар да продукцега дIабода мах лохбари рентабельность лакхъяри. ХIара боахама балха объективни мах бара ларде оттабе беза цун рентабельноста боарам, хозрасчет чIоагIъе еза. Цхьабакъда, нагтахьа мара нийслуш хIама дац хий дехкача лаьтташкара хьувкъам хий ца дехкача лаьтташкарча хьувкъамал эргаш; хIаьта вIалла хилийта йиш йолаш хIама дац хий дехкача лаьтташкара хьувкъам хий ца дехкача лаьтташкарчул лохехьа хилар. Ораторо цIераш йоах хий дехкача лаьтташка доккхий хьувкъамаш даьхача цхьадолча боахамий, цар опыт массанахьа а дIакхачийта еза.

Доклада тIа а дуккхача делегаташа даьча къамаьлаш тIа а нийса белгалдаьккхар республике капитальни гIишлош хьалъечара хьал лерттIа ца хилар, йоах нов. Гайрбекова. Шерагара шерага дохадеш да боккха боахама лоархIам бола объекташ хьалъелга. Типографи, Чехова цIерах йола библиотека, цхьанне цIий шоллагIчоа дотта станци, Гудермесера больница, и. кх. санна йола объекташ хьалйир е хьалъеш я 7—8 шера йолча хана.

ГIишлошъечеи проектни организацей кулгалхоша дуккхаза а тешам беннабар КПСС обкома бюронеи Министрий Советаи гIулакх тоадергда аьнна, бакъда шоаш денна дош практически гIулакхашца чIоагIдеш бац уж. ГIишлошъеча майдашка хьалха а санна во вIаштIехьбаьккха ба болхлой къахьегам, дика вIаштIехьъяьккхаяц материально - технически Iалашо а. ГIишлошъяра дешай терко кIезига ю КПСС райкомаша, горкомаша, райгорисполкомаша, Министрий Советерча капитальни гIишлошъяра управлене. Капитальни гIишлош хьалъеча дIадахийтача хIара сомо керда производственни мощносташ хьаеш «болх» бергболаш оттаде деза гIулакх; дIаяхийтача средствай сумашца а боацаш, шоай ханнахьа хьалъяь яьхача цехашца, фабрикашца, заводашца, дика хьалдаьча нах чубахача цIеной дукхалца бе беза гIишлошъеча-монтажни организацей балха мах.

Ше къамаьл даь чакхвоалаш нов. Гайрбекова йоах, КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенещка хьежжа промышленноста деш дола доал тоадара, планировани эргаяьккха тоаяра, экономически стимулировани лакхъяра республике вIашагIтехай моттигерча промышленноста, кхачан, бахача наха бытовой гIулакх дара министерстваш, гIишлошъеча материалий управлени, доагора промышленноста управлени. Уж министерстваши управленеши яхкаро йиш хулийтаргья ресурсех бизза а толашагIа а пайда эца, къахьегамхошта хIара денна эшараш дикагIа кхоачашде йиш хулийтаргья. Моттигера Советаш декхарийла я промышленни юртбоахамеи производствана шоаш еш йола влияни лакхъе, городереи юртареи культурно-бытовой хьалаш дIахо а тоаде гIорта.

Парте областной комитета отчетни доклада тIа дика доашхаш дувц, — аьнна белгалдаьккхар ше къамаьл деш ГрозНИИ директора нов. **Дорогочинске,** — укх тIеххьарча шин шера республика коммунисташа, берригача къахьегамхоша кхоачашдаьча доккхийча гIулакхех. Вайна бIарга а гуш хьалъеш латт керда заводаш, производстваш, наькъаш, школаш, больницаш. ДегIабоагIа юрта боахам. Довзаргдоацаш хувцалу республика куц.

ДIахьалхашка ювлаш гIа боахаш я мехкдаьтта чакхдоаккхеи мехкдаьтта химеи промышленность, дикка лакхбеннаб мехкдаьтта чакхдаккхара боарам, керда продукташ хьаю, керда открытеш яьй. ЛоархIамера событи лархIа доагIа молекулярни цацаш арахеца вIаштIехьдаккхар. Мехкдаьтта химе синтеза йола бедал кийчъеча, углеводородни смесаш екъача, катализатораш хьаеча, кхы дуккхача доакъошка цар лоархIам чехка лакхлу.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахарий, ерригача областной партийни организаце йоккха котало я укх тIеххьарча шерашка чIоагIа парафинаш, углеводородаш — синтетически хьоанала мeтте дIайолхараш яхара эша бедал арахецилга чIоагIа лакхдар. Арахецача парафиний дукхалгеи дикалгеи диллача грозненцаша Советски Союзе хьалхара моттиг лоац, синтетически хьаьна кислоташ хьаеча промышленноста тIа-тIа лакхлуш йола прогрессивни влияни а ю.

Цхьабакъда, цу толамаша вай сатеде дагIац. ХIанз а дукха да кхоачамбоацараш, даьдаланза дараш, кхоачашданза дола декхараш. тайп-тайпарча бахьанех ла йиш йоацаш дIаьхденнад лоархIамера ши процесс — контактни коксовании карбамида новкъосталца дизельни доагорашта депарафинизаци елгеи карадерзадар. Динза дарг мел доацар де деза уж дешаш укх шера къоастадара.

Пятилетка хана, белгалдоаккх дIахо оратора, КПСС ЦК сентябрьски Пленум чакхъяьнначул тIехьагIа, дукха къахьега деза, дуккха чоалхане декхараш кхоачашде деза. Къаьстта чIоагIа шера даржаргда мехкдаьтта чакхдоаккхеи мехкдаьтта химеи предприятеши установкаши хьалъелга, царца Гудермесски синтетически каучука завод а йолаш. ГIулакх къаьстта цIенхаштта а да, Iилмахоша инженераша, проектировщикаша боахама чIоаггIа низ тIабахийтар, творчески инициатива хилийтар дIа а дех. Процессаш карaерзаелга сихде деза, хьаеш йолча тайп-тайпарча продуктай дикал лакхъе еза, ГрозНИИ яь, хIанззе а йолаш йола разработкаш юкъехьолга юхасецаде йиш яц. Партийни организаце хьинар совдала а тоъаргда. ТIагIертта хьае еза гIишлош хьалъеча низ бола индустри. Дукха рузкъа доал Нохч-ГIалгIайчен лаьттагIа. Даьхенна пайда лургболаш оттаде деза из.

КПСС ЦК сентябрьски Пленумо, парте хургIйолча XXIII-ча съездо, аьлар ше къамаьл даь воалаш нов. Дорогочинске, дIадех керда доккхагIдараш. ГIулакх доккхагIйолаш хилар, кхы а кIоаргагIа уйла яь, Iилман ларда тIа гIулакх чакхдоаккхилга а эш. Кердача хьалашка вай республика Iилмахой технически прогресса тIехьарча, Советски Даьхе тоаяра тIехьарча къовсаме хьалхарча мугIарашка латтаргба.

Трибуне ва комсомола Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь нов. **Голыгин.** Цо йоах, керттерча хоадам беш йолча промышленни юртбоахамеи производства участкашка болх беш республика 35 эзар совгIа комсомолеци кагирхой ва. Царех кхаь даькъах ши дакъа коммунистически къахьегама болама юкъе дакъа лоацаш ба. Республике я 800 совгIа комсомольско-кагирхой смена, установка, бригада, звено.

Республикански ударни комсомольски гIишлош къонал чIоагIлу, керда производственни отношенеш хьахула, вахара закон коммунизм хьалъеш воаллачун моральни кодекс дола сат хьахула моттиг а хинна дIаэттай.

Республика комсомола сий дола традици а хиннай дIаэттаб рузкъа ца дойтара тIехьара къовсам. Шийхана ВЛКСМ ЦК могайир ворхI шера 200 эзар тонн мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи ца йойташ лорае йиш хилийта Нохч-ГIалгIайчен къоначa мехкдаьттахой инициативах хьахинна семилетка «Ерригсоюзни копилка». Из традици дIахо йодаш я. Толамца дегIайоагIа комплексни экономически эффективность бахьан лоаттаю яхь. Комсомоло хьинаре къовсам лоаттабу быта служба предприятей болх тоабара тIехьа.

— Республика комсомольцашеи кагирхошеи, — йоах дIахо оратора, ленински парте XXIII съезд белгалйоаккхаргья къахьегама кердача совгIаташца. КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш «Красный молот» завода комсомольски организаце къонача болхлоша цу гIулакха юкъе дакъа лацара хьаьда дола наькъаш лехар. Ролико-втулочни эIанарийи фонтании арматурай цехий коллективаша эггара хьалха караерзайир айп доацаш продукци арахецара саратовций методаш. Шийхана махьар долаш хилара бокъо яьккхай токара Николай Кириченкоси слесара Борис Комаровеи.

Комсомольцаш — красномолотовцаш ВЛКСМ XV-ча съезда сийна къахьегама вахте оьтташ ба. Масала, токара — расточника Иван Неткачева съезда тIаккхоачаш, а вешта аьлча 4,5 бетта ах шера заданеш кхоачашъе декхар тIайийцад.

ВЛКСМ XV-ча съезда баха мабоаггIара накъа бахара инициативаца дIаболабеннаб крекинг-завода, «Назрановский» совхоза комсомольцаши кагирхойи.

Цул тIехьагIа нов. Голыгина дувц юртбоахама производстве комсомольцаштеи кагирхоштеи карагIдаьннарех. Школа йисте яьккхабаьнна кагий нахи мехкарийи шоай станица атта йита йитий, дIаболхаш ха яр. Ханз хьал хувцаденнад. КIезига комсомольцаш бац колхозий правлене членаш, фермай заведующеш, бригадираш, звеньевойш болаш. КIезига даьдац цар дика гIулакхаш. Масала, Шаьла района «Джалка» яхача совхоза комсомольцаша дIайолайир шера шозза хьажкIаш кхеяра инициатива, цар шоаш дIадоладаьр чакх а даьккхар. Юртбоахама техниках дикагIа пайда эцара тIехьара яхь дIайолайир Урус-Мартана «Горец» яхача совхоза къоначa тракториста Асуханов Увайса.

Цул тIехьагIа ораторо дувц кхувш боагIараш балха оттабарах дола ира, геттара сиха а дола дош. Комсомола обкома профессионально-технически образоване управленеца цхьана профтехобразоване система шеръяра цхьадола гIулакхаш оттадаьд.

Ше къамаьл даь чакхвоаллаш, нов. Голыгина областной партийни конференцена тешам белар республика комсомол коммунизм хьалъерий хьалхарча мугIарашка йодаш а гIорг а хиларах.



ЛЕНИНГРАД. А. С. Попова цIерахча радиовещательни приемеи акустикан Института конструктораша пластмассови приборий завода болхлошца цхьана хьаяьй трансляционни сета лаьрхIа йола 2-ча класса «Кристалл» яха репродуктор. Керда репродуктор хоза хьаяьи шерра диапазон йолаши я.

Сурта тIа: «Кристалл» яха репродуктор.

М. Блохина сурт.

ТАСС фотохроника.

ДИКА НАКЪА БОЛХ СЪЕЗДА

Парте XXIII-ча съезда дика накъа болх Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза ремонтникаш. Техникана ремонт яра йиълагIча квартала план тIеххкхоачашъе карагIдаьннад царна. Дика къахьег ремонтникаша укх шера хьалхарча квартале а. Тоае езача 20 тракторах цар хIаняле 19 трактор тоаяьй. Ремонтни балхий графиках 16 трактор я совхоза шоллагIча квартале тоае езаш.

Из берригa болх 15-гIа март хьатIакхачале чакхбаккха лерхI укхаза. Кхоачашдулургдолаш да из декхар. 10—12 трактор латт механически мастерскешка хIанз тоаеш. Укх гаргарча деношка араяргья царех ахаш.

Ха ца къовсаш, халонех бIу ца къожабеш къахьегаш бола ремонтникаш дукха ба мастерскешка. «Дошо да цун кулгаш», оал массане а токарах Хаджиев Ахьмадах. Из волча воагIа моллагIа деталь йоацаш виса тракторист. ХIаьта дехар кхоачаш ца деш цхьаккха а дIавахийтац говзача токаро. Ше хьа а яьй, иштта тиша яраш юхаметта а оттаяьй цо дуккха а тайп-тайпара шестернеш, тракторий хьалхарча чархий коленчати соанаш, болташ, фенташ, иштта кхыяраш.

— Дукха тIехьа яргъяр ремонт Ахьмад вецаре, — йоах совхоза керттерча инженера Дзейгов Амирхана. Из дика тешал да.

Иштта тешал ду мотораш тоадеш болча слесарашта Мерзоев Шуддена, Тасуев Моцана, электросварщика Бучаев Абдул-ГIанена, дуккхача кхыбарашта. Тешаме кхоачашду цар шоашта тIалилла декхар.

Дика къахьег совхозе юртбоахама машинаши инвентари тоаеча механизатораша а. Укх квартале тоае езача ялаташ чуэцача бархI комбайнах хIаняле ворхI тоаяьй. Иштта тоаяьй цар шоллагIча квартале мара тоае еза езаш хинна хьажкIаш чуэца ялхи силосии ворхIи комбайн.

Ремонт а яь кийча я 59 сеялка, 33 нух, жаткаш, лущильникаш, сцепкаш, макхаш. Лоацца аьлча, тахан а тIехьа бIаьстан балхаш дIадоладе йиш я «Лермонтовский» совхове.

Йоакхо яьй боахаме кхаш хьаьндара а. Соахка гурахьа дийнача 3200 гектар ялаташ тIа минеральни удобренеш тайсай укхаза хIара гектара 3,5 центнер а кхоачийташ. Ер бутт чакхбоалача хана селитра тоссаргья гурахьа дийнача дерригача ялаташта, хIара гектара 1,5 центнер а кхоачийташ. Цул совгIа март бетта хIара гектара шишша центнер йолаш суперфосфат тоссаргья хьажкIаши шекара свеклаи хургйолча кхай тIа.

Цхьабакъда, мела дел совхозе ширдаьнна кхо кхашка дIакхухьилга. БархI эзар тонн дIаяхьа езача хIанзалца кхашка дIаэза кхо 3600 тонн мара дац. Кхо дIакхухьа лафеташ кIезига хилар бахьан долаш да из, ялк лафет мара яц совхозе хIанз ширдаьнна кхо дIакхухьаш. ХьалхагIа кхы а кIезигагIа хиннай уж.

Белгалдаккха деза бIаьсти дIаде деза фу Iалашдаь а дIадувча боарамга дIакхоачадаь а хилар. Алхха гороха ги мара дац совхозе хIанзчул тIехьагIа Iалашде дезаш. «Ер бутт бовлехьа дахьаргда оаха из», — йоах совхоза керттерча агронома нов. Пономарева.

ВIашагIъехкай боахаме механизированни звенош. Цхьаккха а культура яц цига цар леладергйоацаш. Звеной членашца диъ дийнахьара агрохимдешара семинар йир. Культураш дIа мишта е еза, царна малагIа гIулакх де деза хайнад механизаторашта цу семинаре.

Йоакхо яьй бIаьсти яьлча шин сменах трактораша болх белга вIаштIехьдаккхара а. Трактористий курсаш хьайийлай совхозе. 32 саг ва цига дешаш. Дале а шин сменах болх бара кхы а 24 тракторист эшаргва боахама. Уж Iалашбара хIанзле а уйла е еза кулгалхоша.

Ам. Плиев, тха собкор.

Машара тешаме ха деш

(Листоалар. Доалур 1-ча агI.)

аьттув бола хьалаш хилийтар. Колониальни система кагъяра боккха процесс дIайоалаелар.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом чакхбаьннача тIехьагIа дувлача боацаш, лоацача хана мехка халкъо болхам юхаметтаоттабир советски наха. Юха а айдаьд цун дерригa доакъош. Советски Союз шиЙ дегIадахара кердача этапа чу, шерра коммунизм хьалъе йоалаяра хана чу елар. Вай мехка коммунистически общество хьалъяра сийлахь-йоккха программа тIаийцар КПСС XXII-ча съездо.

Октябрьски (1964 шу), мартовски сентябрьски (1965 шу) Пленумий решенеша новкъостал ду вай Даьхен оборонни низ дIахо чIоагIъбара, цун герзашца низаш дегIадаккхара.

Мехк дIахо дегIабара перспективаш белгалъергIола, коммунистически общество хьалъяра дакхье партен халкъен аргIанара декхараш оттадергдолаш йола КПСС XXIII-ча съезд хьаелларгIола ха гаргакхаьчача деношка езъю укх шера Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи юбилей.

Советски Союзаца цхьана тIа-тIа дуккагIа айлуча новкъа долх социалистически содружества мехкаш. Цар шоайла вежарашха леладеча гIулакхашеи вIаши деча новкъосташеи аьттув боаккх къаман доход толаме дегIаккхувларан дерригача дунен тIара социализма система дIахо чIоагIъяран.

Къахьегамца дунен хозленаш кхоллаш боахкача советски наха чIоагIа хьашт да машар латтари чIоагIбари. СССР-е коммунистически общество хьалъяран дерригача дунен тIара социализма система дегIаккхувларан машар безаш долча дерригача халкъашца цхьана хIалаквеш болча тIемах адамаш лораделга Iалашдар — из да КПСС арахьарча политически гIулакхаша керттера лерхIар.

Из политика чIоагIа лела а еш, хIанзарча дунен тIом ца хилийта йиш хилара нийсса из хьара кхерам а болаш хилар теркал ца дича ялац Советски Союз. Фашизм йохаяь дукха ха ялалехьа вIаштIехьбаьлар гуччахьа дуненна доал дара никъ лаьца Америка ВIашагIкхийтта Штаташ керте йола империализма керда удари низ.

Конго чурча гIулакхашта юкъегIертар, Доминикански Республикера халкъа болам тоIабар, хIанз а ца социйташ Кубайна духьала еш йола провокацеш, Къулба-Малхбоален Азе мехкашка интервенци, шеръяр — Къулбехьеи Вьетнама халкъа духьала гуччахьа гIаьрахой тIом лоаттабар, Вьетнама Демократически Республикана оакхарий хьисапе бомбаш чуеттар — из я кхоачашхила гаьнна йола США империалисташа леладеча агрессивни гIулакхий перечень.

Американски империалистически гIоазараша хIанз а ца социйташ сиххаьлла хьалу гера, тIом хьабага Iалаьмате доккхий низаш вIашагIдетт, хьайна машари кхерамзлен Iалашъяра тIаерахьа предложенешта духьалбувл, американски доал деча гIоазараша хьалдоацаш а кхематтоттааш а я, тIа-тIа дуккагIа эсэ доадеш а хьува ревашистски истери гIеттаеш НАТО атомни арсенала тIакхача гIертачи йола малхбузенгермански империализм.

Цу хьалашка машара моастагIаша леладеча агрессивни гIулакхий хьакъехьа кIаьд ца луш фел йолаш хила тIахьех Коммунистически парте. Даьхе лораяра массаза а кийча хилем Герзашцара Низаш хIанзарча хьала дIадекхаргй боарахе долатден деза вай.

Парте правительстваи кIаьд ца луш йоахко яр, экономика, культура, Iилма дегIаккхувлача мехко доахха доккхий толамаш дахар бахьан долаш вай эскар шиЙ низагеи технически кийчдаларгеи диллача дунен тIа эггара чIоагIагIеи хьалха латтеи эскар а хинна дIаэттад. Укх тIеххьарча шерашка дикагIча оагIорахьара овлангара дена хувцамаш хиннад тIема гIулакха дерригача керттерча доакъошка: герзашта, вIаштIехьдоахача тIом бара способашка, личий состава хьехачеи кхетам лучеи. Из вIаштIехьдаьннад эггара хьалха ракетно-ядерни герзи, шерра юкъекххахьари, из юкъеккхахьара керда средстваши бахьан долаш.

Хувцаденнад Советски Эскареи Флотеи сибат. Хьадаьд дерригa а керда дола Герзашцарча Низий тайпа — стратегически гIулакхашта дола ракетни бIунаш. ЧIоагIа хувцаденнад гIашлой бIунаш, ПВО бIунаш, ТIема-Фецара Низаш, ТIема-Форда Флот.

Советски Герзашцарча Низий тIема низа лард я хIанз стратегически гIулакхашта ракетни бIунаш. Уж кийчдаьд дунен тIа эггара кердагIа йолча, низ бола атомнии термоядерни зарядаш йоахкача континенташта юкъерча ракеташца. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48 шу дизара сийна яьча параде Щеча майдан тIа гIолла чакхдаьлар стратегически ракеташца, цу даькъе ши-шегIа лелача установка тIа латта чIоагIача деагораца летаю континенташта юкъера зIамига габаритни ракеташца кийчдаь ракетни доакъош. Цар дегаш гIоздаьхар берригача вай доттагIий, корзагIа а яьккхар, сагот а дир моастагIий лагера.

Дуккха дукхагIа хиннай гIашлой бIуний торонаш. Царга да сихача темпашца, йоккхача оперативни кIоаргалене, чIоагIача маневрашца тIом бара эшаш мел дола хIама.

Къаьстта уйла тIайохийт фецарча тIема духьалареи ракеташ тIема духьалареи оборона дегIайоалаяра. ХIанзарча мехка ПВО-на ларде латт эггара хьалха Iалаьмате массачеи ракеташца кийчъяьчеи кердагIча самолеташца бувзам а болаш тIом беча зенитни ракетни бIуний низ.

Фецарча ТIема Низий тIема самолеташ массеи лакхеи лелилга 1,5-за — 2,5-за совдаьннад укх тIеххьарча шерашка. ТIа-тIа шерагIа юкъеккхувлаш я гаьннарча моттигашкара агрессора хIамаш етта низ кхоачаргболаш йола ракетни авиаци.

Йовзаргйоацача яьннай ТIема-Форда Флот. Цун тIема низа ларда тайп-тайпарча гIулакхашта лаьрхIа дола хи кIал гIолла лела лодкаш, эггара хьалха ракетно-ядерни герз тIадола атомни лодкаш.

Вай бIухой боарам боаццаш чIоагIа мутIахьа ба шоай Даьхенна, советски халкъа, коммунизма гIулакха, айхха кхотабеннаб Коммунистически партена гонахьа. Царех доахк советски сагах дахка доагIаш дола турпала, кьонахчала, денала гIулакхаш. Цар командираш — политически гIулакхех дика кхеташ чIоагIа кийчо яь бола нах. 90 процент хIана бац аьнна бола командираши политболхлойи — коммунисташи комсомольцаши ба.

Эскара доакъошкеи кемашкеи гIулакх де тIа-тIа ухараш образовани йоккхагIа йолаш бола кагирхой ба. Ер да алхха цхьа масал. Г. К. Орджоникидзе, дог гIоздоаккхаш дола гIулакх а доархIаш, 1922 шера яьхад, Щеча Эскарерча 100 сага юкъе йоазув-дешар ца ховш 8 саг мара вац. Сийлахь-боккха Даьхен тIом хьале хьалххагIа ерригача личии составах 35,5 процент бараш 7 классал лохагIа образовани йоацаш бар. ХIаьта хIанз эскареи флотеи гIулакх деш шоллагIа шу долаш болча бIухошта юкъе 86 процент бараш бархI шера, юкъера, лакхара образовани йолаш ба.

Патриотически интернациональни декхара тешаме болча советски бIухоша тIагIертта эргайоахаш тоаю шоай тIема говзал, безеи ца къарбеши лелабу дув. Цар дика кхетаду, тIемеи политически кийчо ярга бода тешаме никъ тIагIерттан хьинареи къахьегилга хилар.

Ученеш еча аренашка, аэродромашка, танкодромашка, форда тIа гIолла еча походашка хIара денна кьонахчала, денала, майрала гIулакхаш гойт советски бIухоша. Из хьахьокхаш алхха ер цхьа факт: укх тIеххьарча пхе шера эскаре гIулакх деш болча нахах 7,5 эзар гаргга волча сага орденаши медалаши еннай. Царех цхьабарашта Советски Союза Турпала цIи еннай.

Майрачарна юкъе майрагIа ва оал заслуженни летчиках-испытателах полковниках В. Кузнецовх. Ткъаь диъ шу да цо самолеташ лехка, пхийтта шу да кердача машинашта тохкам беш из вола. 1965 шера 21 октябрерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца цо кьонахчала, майрала, турпалера гIулакх хьахьокхарах Советски Союза Турпал яха цIи елар полковника Кузнецова.

Берригача советски бIухоша доккхал йоах цIи йоаеча кьонахчал долаш хиларах Щеча Байракха орден еннача салтечун Бушуева, телха бувзама лини юхаметтаоттаяр духьа ша баьча хи чу кхоссавеннача сержанта Лебедева, городе Вейссере доагаш лаьттача цIагIара немецки гражданина Адама пхи бер араденача салтечун Сальцова, дуккха а дукхача кхычар цIераш.

Советски халкъах доалла дика мел дар шийна чулаьцад вай Эскарои ТIема-Форда Флотои. Айхха дувзаденна да уж халкъаца. Къахьегамхойи бIухойи шоайла айхха бувзаболийт коммунистически общество хьалъяра юкъарча хьашташа, цар чу советски халкъа тIа-тIа чIоагIлуш йолча цу цхьоагIон, безама, сийлен къаьга дог тешадеш дола из масал бакъду эскаре гIулакх деш вола 11 эзар саг къахьегамхой Советашка депутаталла хержа хиларо.

Вай мехка оборонни низ дIахо чIоагIбеча, деналах бизза бола Даьхе лораераш кийчбеча боккхача лоархIаме да кагирхошта военно-патриотически кхетам балар, бахача наха юкъе оборонно-массови болх бар. КПСС Программа тIа йоах, парте массе оагIорахьара новкъостал дергда общественни оборонни организацей гIулакхаш дIахо дегIаккхувлара. Доккха новкъостал ду хIанз массехк миллионаш саг юкъе лоацаш йолча ДОСААФ-а организацеша. Цар хIара шера, балха боллашехьа а, кийчбу итташ эзараш шофераш, мотоциклисташ, электрикаш, радисташ, массови профессей кхыбола специалисташ.

Шоай Даьхен паргIатои лоIами бахьан долаш лоаттадаьча тIемашка техка чакхдаьннача Советски Эскарои ТIема-Форда Флотои сийленца кхоачащду шоашта тIадехка исторически декхараш. Сатийнеи бIубеннеи къахьега йиш йолаш да вай халкъ: цун машарерча къахьегама ха деш латт низ бола Герзашцара Низаш.

Советски халкъацеи цун эскарцеи оагIув оагIох а теха машари кхерамзлеи лораеш латт социалистически содружества мехкий халкъаши эскараши. Дохаргдоацаш да моастагIашца цхьана лоаттабаьча къовсаме Iодахийтача цIийца чIоагIдаь цар доттагIал. ЭшабергбоацаШ ба тIа-тIа дукхагIа дегIаухаш йола вежарашха долча мехкий экономикеи социалистически обществa совленаши ларде латта цар низ. ЦIаккха а боргбац коммунизма сийлахь-доккха гIулакх нийсеи эшаргдоацаши хиларах цар бенна тешам.



23 ФЕВРАЛЬ — СОВЕТСКИ ЭСКАРЕИ ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТЕИ ДИ.
СУРТА ТIА: ПВО РАКЕТА IОМА ЕШ БА ТIЕМАХОЙ. ТАСС фотохроника.

ЛЕТЧИК АХРИЕВ

Ткъо шу совгIа ха яьннай фашистски Германи эша а еш советски халкъо сийлен котало яьккха. Ха дукха дIаяхарах цIаккха йицлургйоацаш я из. Советски халкъа дицлургдац немецки полчицай бIеха гIулакхаш, фашисташа тIабена бала. Вайна кхы цIаьккхаза, кхы цIаьккхаза а дагадох шоай хьамсара Даьхе лораеш къизача моастагIчунца советски наха лоаттабаьча къовсама турпала деноШ, хестабу фашистски Iазапах халкъаш мукъадаьха бола майра советски нах. Къаьстта а тахан—сий дола Советски Эскар хьахинна ди белгалдоаккхача хана, вай безам а боагIа, вай декхар а да са дехка моастагIех леташ майра байнараш дагабоха. Лохехьа вай дувцаргда вай коталон ди шиЙ Iоажалца гаргадоаладаьча сийлахьча нахах волча, нохч-гIалгIай халкъа тешамерча воIах, вай республике меттел ерригача Къилбаседа Кавказе а хиннача хьалхарча летчикех цхьаннех Ахриев ЧагIий Рашид-Беках.

Эзараш болча шиЙ нийсархой санна, лоаман вахара халача хьалашка дIадахар Рашид-Бека бера ханареи кхувш воагIеи шераш.

1916 шера, Россе хьалхарча летчикашца цхьана Гатчино яхача метте летни школа йистейоаккх 23 шу даьннача гIалгIай зIамигача саго. Летчик-пилот а волаш юха а фронте вода из. Рашид-Бека дика караерзайир лакхарча пилотажа чоалханера говзал. Из дIаязду истребительни эскадриле. Паччахьа Россе яцар хIанзаръяр санна дегIаена авиаци. Дуккхача летчикаша караерзайора кхыча мехкий самолеташ. «Вуаязенаш» яха французскии, «Юнкерсаш» яха немецкии, кхыйолен самолеташ яр цар лелаяьраш. Летчика Ахриева тIема гIулакхаш дуккхача хана дувцар эскадрилье. Рашид-Бека чота тIа яр чуейта немецки самолет. Империалистически тIем тIа денал долаши майреи латарах Ахриев Рашид-Бека елар 1-ча степена Станиславеи Святой Аннаи орденаш. Империалистически тIем тIа дакъа лоацаш волча хана, Ахриев Рашид-Бека дика кхетадацар цу тIема политически маIан. Цунна дагадоаллар Даьхе—Росси лораяра дола шиЙ патриотически декхар. Хьалхарча империалистически тIема политически маIанах из кхийтар тIехьагIо, шераш дIа мел долх, советски авиационни доакъошка, граждански авиалинешка.



1923 шера Ахриев Рашид-Бек хьожаву цIи хеза командир Кожевников волча малхбузен авиаце. Цига лаьттача Витебски истребительни эскадриле звено командиралла вохийт из.

1925 шера январь бетта вIашагIйолл «Добролет» яха Российски общество. Бехктокхаме гIаттараш де Средне-Азиатски отделене хьожаву опыт йола летчик Ахриев Рашид-Бек. Цу шерацка цо баьча балхах дувца дукха да. «Добролет» яхача общество болх барах Таджикски АССР-а революционни комитета соцамах Ахриев Рашид-Бека елар грамотеи мах бола совгIати. Соцам тIа йоах: «Летчика нов. Ахриев Рашид-Бека «Нов. Ахриева ТАССР-а правительства членаш дIа-юха кхувлача хьинареи дог цIенеи болх барах «аьнна йоазув даь дошо сахьат лулда, доккха баркал а оалаш». 1925 шу, 7 май, Душанбе.

1926 шера, Витебски эскадриле юхавеча, Ахриев Рашид-Бек хьожаву граждански фецарча флота Украински управлене. Харьков—Москва, Харьков — Киев, Харьков — Ростов, Харьков — Баку, Харьков — Сочи, Харьков — Тбилиси яхачеи кхычеи линешка лелаш 1941 шерага кхаччалца цига болх бир цо. Грамоташ, баркалаш, мах бола совгIаташ тийлар цунна цу хана. Цхьабакъда, эггара дезагIа дола совгIат дар авиаце шийца балха болча новкъосташа сий дари лархIари. Цу шерашка гIалгIай летчико доттагIал чIоагIду вай мехкарча дуккхача цIи хезача летчикашца. Рашид-Бека бовзар турпалхой — полярни летчик Громов, Чанкотадзе, Советски Союза Шозза Турпалхо вола Водопьянов. Цхьан хана Ахриев ЧагIий Рашид-Бека бортмеханик волаш болх баьб Водопьянова.

Авиаце машарера граждански служба юкъагIийнсар фашистски Германеца Даьхен Сийлахь-боккха тIом болабалар бахьан долаш. Тайп-тайпара мухь дIа-юха а кхухьаш, социализма гIишлош хьалъеча дакъа лоацаш лийнна селханара машаре машинаш — вай летчиккий самолеташ военни рельсашта а этта бирса низ хинна духьала йийрзар моастагIчоа.

1941 шера октябрь бетта Рашид-Бек хьожаву авиаце генерал-майор Чанкотадзе командир волча лаьрххIа йолча Московски авиагруппе. Маьршача хана а тIема хана а тайп-тайпарча хьалашка, чоалханерча хьале, дийнахьеи бийсанеи 600 эзар совгIа километр фецара никъ баь опыт йола летчик сий деш вар новкъосташеи кулгалхошеи. Эггара бехктокхамегIа йолча участке — Ленинградски фронте вохийт Ахриев Рашид-Бек. Ленина город блокаде я. Рашид-Беки, цун новкъостийи лела лини эггара кхерамегIа, халагIа йолчарех цаI лоархIаш яр. Эггара халагIча участке баха гIертар вай летчикаш. Къаьстта а Ахриев Рашид-Бек. Из ираз долаш лоархIар опыт йола летчик хиларах тарра кхычарел каст-кастагIа бехктокхаме заданеш кхоачашъе вохийтандаь. Бомбардировщикаца дуккхаза моастагIчун тыле хилар из. МоллагIча хьалашка задани кхоачаш а йийя цIаверзар из. Эзделаца-гIулакхаца, эшачоа новкъостал де кийча, нахаца ийна вола, шийгареи новкъосташкареи доагIар цIенхаштта дIадехаш вола Ахриев Рашид-Бек лоархIаши сий деши вар авиагруппе мел волчо.

Цкъа, аьттув боалаш бомбаш чу а йийтта цIенгахьа йоагIар капитана Ахриев Рашид-Бека звено. ВIалла дага а доацаш моастагIчун зениткай пхорч кхийтар Ахриев Рашид-Бека самолетах. ШиЙ декхара тешаме волча майрача летчика дIа ца хецаш дIаюгар цIи яьнна самолет. Из дар Ахриев ЧагIий Рашид-Бека тIеххьара тIема гIаттар. 1942 шера 20 январе, служебни декхар кхоачашдеш тIема посте велар шиЙ Даьхе дукха езаш хинна Рашид-Бек. Цун кхоаччарча наха — сесага Хоасбота Дибайна, воIа—хирурга аспиранта Рашида Хаджена, йоIа — республикански больница лора-рентгенолога Рашида Фатимайна санна из вицлургвац республика берригача къахьегамхошта а.

Башир ЧАХКИ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ВАЙ ГОРОДЕРА ЙОI

Каст-каста письмош ух Грознерча трамвайни управлене кадрай отдела начальникага Александрова Евгения Дмитриевнайга. Цхьабакъда, конверта бетта тIа Женя а йоацаш Аня, аьле язйий хул цун цIи. Тамаш е езаш хIама дац укхаза. Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа разведчица йолаш Аня оалар цох. Цудухьа цун доттагIех цхьанне — разведчика, хIанз Донбассе вахача тIема доттагIчо тIема шерашка а санна Аня аьле йоаккх цун цIи.

• • •

МоастагIчун тыле чуккхооса шекийчъеш ше нанас Iойнча хана денз шийх Аня яьхача санна Аня аьнна дIаяхар из йоI. Къаьстта гаргa хилар из керда цIи кхыча разведникаца Анатолецеи радистаца Гришацеи парашютаща. Ставропольщинана гаьна йоацаш уллача станице Iобоссабелча.

...Дом уллача наькъа тIа гIолла йоагIар из. Йодащ уйлаш кер чу ухар. Тамаш ецийЙ ер снйсара Челюскинций цIерахча кинотеатре ягIар, хIаьта экране бIаргагуш хинна фашисташ цхьа гаьнпара хIама хетар. ХIаьта тахан... тахан парца вIашагIкхета еза. Юрта дIачувоалаш цхьаккха саг, кхыметтел пишка турбех хьалъара боалаш кIур а бацар. ЦIеношта юкъе тишагIа долча цIен коа чуяьлар из. ЦIен ийче тIа ягIар йоккха саг.

— Нани, мала хий дарийхьогI? Курашка чу хий дера йоккхача саго. Ве-башха доацаш хаьттар...

— Мичара я хьо?

— Минводера я. Укхаза гаьна доацаш, никъ беш боахк йоах плен боалабаьраш. Сай да лехар аз.

— Саг вац укхаза цхьаккха хIама хьалъеш. Цхьабакъда, «Челюскинец» яха колхоз йолча, дIахо ба плен боалабаьраш.

— Миштта гIоргвар-хьогI цига?

— Йоккхача саго никъ хьахьийхар.

БIарга белла пIелг гургбоацаш тIаера из баьде бийса.

Ах бийса яьлча, кхаьчар из цхьан воински часть йолча. Карта хьагарга ера Аня. Наькъа тIа гаьнна гучаяьлар цхьа баьде хIамаш. ЧIоагIа таташ деш IотIехъювла йолаелар немций танкаш. Кховзткъе цаI, кховзткъе шиъ... Са хилале массехк иштта йола колоннаш кхы массехк а тIехъяьлар. Уж ерригаш я малхбоаленгахьа йолхар. Цу оагIорахьа яхар массехк бIаь тIема припасаш тIайола мухь кхухьа машинаш а.

Дийнахьа цхьан ахархой группах дIа а кхийтта станицаш, хутораш тIехьашка юташ кхоалагIча дийнахьа, шиЙ цIагIа чуйоагIаш санна, Анатолийи радисти волча ера Аня. ЧIоагIа йIовхал йолаш, кхетам чура ювлаш деррига дIадийца яьлар из.

Хьалхара хоамаш дIаделар радиста Доккхача лаьтта.

Цу дийнахьа денз Анатолеца массехк дийнахьа разведке ухар Аня. Наькъа тIа машинаш сеца а еш шийна яха езача дIайодар из. ХIанз а иштта хилар. Масса а хана ийдеш санна кулг хьал а айдаь машин соцайир. Шофера юххе Iохайра. Цхьан кулгаца руль а лаьца шоллагIча кулгаца йоI мархIа йолла гIерт немце. Цхьабакъда, — иштта мегаргдац, аьнна немцечун кулг Iодоаккх балмаш тIера. Курски станице хьакхаьчача машин соца а яь тIера Iо а кхоссаенна шоферага йовлакх а лостадаь дIайода. Цу дийнахьа дивизе штабе техника, пехота мичай а хайна юхаера Аня. Цул тIехьагIа цхьа ди даьлча кхоккхе а разведчик Моздока оагIорахьа бодача новкъа баьлар. ЦIаьхха хьахезар малхбузенгахьа йолхаш йолча советски самолетий таташ. Дукха ха ялалехьа Курски станица йолча оагIорахьа цIера алаш, лелхача бомбай тата хезар.

ХIанз, къаьстта дика кхетадир Аняс моастагIчо дIалаьцача лаьтта гIолла ше лелилга. Нагахьа санна из селхан Курски станице епа хиннаецаре, тахан цига вай самолеташ йоагIаргъяцар. Массехк бийса яьккхар разведчикаша наькъа болхаш. Дийнахьа никъ бора, бийсанна цхьанахьа бийса йоаккхар хIаьта раце керда, керда хоамаш дIаухийтар.

Масса а хана шиЙ доттагIел хьалха 10—15 километр гаьна а яьле карта тIа белгалъяьча моттиге хьежаш хулар Аня. ЙоIо радиостанцена лаьрхIа моттиг кийчъйора, цу моттигашка бахача нахагара хоамаш гулдора.

Цхьабакъда, шиЙ новкъостий бита а бита ше дIайодаш чIоагIа саготдора цо. ЦIаккха а дагараялац Аняйна цхьа бийса. Шоайла вIаши бартбаьчча бесса шиЙ доттагIашца белгалъяьча моттиге вIашагIкхета безаш бар уж. Цхьабакъда, Аня тIаьна хьа юхе кхаьчача хана немцаша деш дола къамаьл хезар цунна. Миштта дIахойтаргда доттагIашка немций укхаза болга. Цу сахьате дагадехар... Йоккха гIадж бе а елла ше етт лехаш санна, Катя, — Катя яхаш цIогIа а деттаж тIий долча оагIорахьа йолаелар йоI. Хьахезар карабина чаккхам хьа-дIа тохаш. Немций меттала пхьарч ийра часовойс.

— Топ ма тохалахь, етт лехаш лел со, — аьнна цIогIа техар разведчицас. Иштта дукха лийлар из цига гIолла, Анатоле ше вола моттиг хьайовзийталцца. Ах сахьат даьлча цигара ара а баьнна цIаьхха цамогаш хинна улла радист волча тIакхаьчар уж.

ХIама Iувша йиш йолаш вацар. Дика кхета а дацар йоIо цу хана мел лоархIаме бар радиста болх. Разведчикаш хиннача къаьнача, тишъеннача блиндажа чу иллар дуккхача деношка Григорий. Моцало кIалвитавар денгара денга дегIа эшалуш латтар. Эгача кулгашца аргIанара донесени дIа а яхийте юха дIавужар радист.

Бинта чIегилг хьа а яьккха хьажкIаш бага Iайша а Iайша цу бинта юкъе а елле хьазалго шиЙ кIорнг кхоабаш санна цун из дIа бага а елла — иштта кхоабар радист. Аня разведке яхача Анатоле кийчбора унахочоа кхача. Григорий дийнвелча санна вар. Юха а болх бе волавелар. Цхьабакъда, дегIа чу низ боацаш вар из. Халла шура а нийсъяь из радиста юайир разведчикаша. Радиста юха болх дIаболабар бахьан долаш разведчикаша кхухьа маьхера хоамаш дIахайтар советски командованега.

ХIаьта 1943-ча шера Советски Эскаро Къилбаседа-Кавказера моастагIа лоаллача хана доккхал деш, дог гIоздаьнна бар Аняи цун доттагIий — разведчикаши. Цул тIехьагIа Донецке чукхайсар уж. Цига а моастагIа эшавара ди бийсаца къовсаш уралаьттар.

Тахан вай советски халкъо Советски Эскара ди дездеча хана разведчица хинна Аня — Александрова Евгения Дмитриевна — шиЙ тIема шерех лаьца дувц советски халкъа деналах диза дола уж денош, шераш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Разведчик

Разведка отделене командир Эдилханов Ширвани волча вера штаба связной Ахаев Мухид. Ширванега цо хоам бир сов чехка полка штабе кхача йоах хьога, аьнна. Полковой батарея командирага, старши лейтенантага Тхагопцовга ше штабе водалга дIа а хайта, араваьлар Эдилханов. Ер цига дIакхаьчача цу кIала бар майор Алханов, политрук Данилов, полковник Макарчук, капитан Зверев, дивизе штабера полковник а, укхаша ца бовзаш бола кхыбараш а.

Полковника Макарчукеи майора Алхановеи карта хьалхашка а дилла дика дIайовзийтар Эдилханова шиЙ аргIанара задани. Оборона нийсса духхьал уллар кхо юрт: аьтта оагIорахьа Садовое, аьрда оагIорахьа Дербент, нийсса юккъе, Котельниково яхача станце дIакхачалехьа Тундутово. ХIара цу юрта немецки дивизи яр, цул совнагIа Котельниково яхача станце гIолла кхы тIа а хьатIаезаш моастагIчун бIу а бар. Разведкана цIена ха дезаш дар моастагIчун малагIа тайпа мел низ ба, штабаш йола моттигаш малагIаш я, фуннагIа даь а лочкъаваь воалаве везаш вар штаба болхлое эпсара чин дола фашист. Из задани кхоачашъе кхо ди ха елар.

Из бехктокхаме задани кхоачашъяра Эдилханова барайтта разведчика юккъера къоастабир шиЙ бIубенна бола новкъостий Висаев, Катюха, Цанцураев, Арсанов, Улбнев.

Разведчикаша зийра Тундутово яхача юрта йистте дагIача цIен коа чувода немецки эпсар. Шоашта дика са а леIа, бийсана шийтта сахьат даьннача хана шийца новкъост Катюха а волаш, шоаш зем баьккхача цIен корага вахар Эдилханов. Чухь гуш яр 60 шу хургдолаш йола йоккха саг. Шорттига корах пIелг техача башхашек йоацаш рама хьайийлар цо. Из хьаеллаше а кхы къамаьл доацаш чуийккхача укх шинне плащпалатка юкъе хьоарчайир йоккха саг. Шоай новкъостий болча дIа а йихьа, багара бомби а хьабаьккха, бIаргаш а хьадаьста, хьаттача йоккхача сага дийцар, цIагIарчул дикагIа хеташ отара кIал вужа а вужаш, ше йолча Iеш обер-лейтенанта чин дола вемецки эпсар хилари, из штабе балха хилари. Йоккхача сага хьааьлар цу эпсаро ше вужаш герз мичахьа дулл а, цу юрта йисте наггахьа жIалешца немецки патрулаш лелаш хилар а.

Йоккхача сагаца разведчик Цанцураев а вита, вож виъ разведчик паргIатта вижа улла обер-лейтенант волча вахар. Набарах вала а ца кхуйташ вийхка а вийхка эпсар хьавера цар, шиЙ герз а тIехь. Из яр бийсана шийттанел тIехьагIа кхо сахьат даьнна ха. Са тассалехьа линех чакх а баьнна шоай оагIорахьа дIакхача безар цар.

Шоашта деннача кхаь дийнахьа задани кхоачаш а яь, немецки 4-ча мотомеханизированни дивизе штаба старши писарь а воалавеш штабе кхаьчар уж. Цунга гIолла хайра ха ловш мел дар.

28-сентябре 255-ча Нохч-ГIалгIай полкага хоам бир цу кхаь юрта немцаша яьча чIоагIаленна тIалата дезарахи, цунца цхьана Котельниково яха станци немцашкара хьаяккха езаш хиларахи. 51-ча арме командоване деннача приказах 29-ча сентябре лата болабелар Нохч-ГIалгIай полка майра кIантий.

— ДIадувцеи сурт оттадеи хала да цига хиннача тIема а, тIемахой майралла а, — йоах Ширване.

МоастагIчун низ дукха сов боллаше а хьалаьцар Садовое, Дербент яха юрташ. Бирсеи къизеи тIом бар Тундутово, Котельниково яха юрташ йоахаш баьр. Цар еттача пулеметаша вайчарна аьттув лацар хьалха таIа. Сихха дIасоцае езаш яр ши пулемет. ТIем тIа шийгара майрали денали гойта ца Iеш, ше цу операцена кулгалдеш воллаше а, дIагарга а ваха аьтта оагIорахьарча флангара моастагIчун пулемет хIалак йир майора Алханова. ХIаьта Межидовеи Истамуловеи пулеметни расчеташа аьттув а беш тIавахача Ширване йохайир шоллагIа йола пулемет. Шийгара пхорч кхоачаделча гранатий цIов а ийца чухьийдда фашистий ДОТ йохаеш майра велар Межидов Рамзан. Иштта байра разведчикаш: Катюха, Висаев, Улбиев. Цу дийнахьа Тундутовера Котельниково яхача станцегахьа юхаваьлар моастагIа. Эдилханова наькхах чов йир, пехк а лоацаш. Госпитале медсестрас цунна дийцар майор Алханови разведчик Цанцураеви човнаш яь госпитале боалабар а, кхыча соединенеша гIо а деш шоай полко Котельниково яха станци хьа а йоаккхаш, доккхий зенаш хулаш малхбоаленгахьа моастагIа юхавалар а.

Иштта да разведчика Эдилханова тIема ханарча вахарцара массехк ди. 1941 шера ноябрь бетта ше заявлени а енна Даьхен тIем тIа вахар Ширвани. 1944 шера март бутт хьатIакхаччалца эскаре ше гIулакх деш волаш цо дакъа лаьцар 216, 223, 255 яхача полкаша Даьхе лораеш даьча тIемашка.

1942-ча шера апрель бетта денз Коммунистически парте член ва Эдилханов.

— Са да Эдилха а, цун ши воша Бичакхъеи Батеи а вийнав 1919 шера, Iалхан-Юрта Деникина эскаращца баьча тIем тIа. Вай даьша цIийца яьккха паргIато дIа ца ялара сай эзар хилча а са дIалургдар аз, — йоах Ширване. Из иштта дакъа лоацаш хиннав Керче, Ростове, Волграде, Донбассе, Курски дуге, Харькове, Сумски областе а фронта кхыча участкашка даьча тIемашка а.

Даьхен сийлахь-боккха тIом, немецки фашизм пиЙ бIена чу хIалак а еш чакхбаьнначул тIехьагIа маьршача къахьегаме хьинаре дакъа лоац Ширване. Дуккхача шерашка ревизоралла болх баьб цо Фрунзенски облпотребсоюзе. Ширване йистеяьккхай Московски кооперативни техникум, Центросоюза Московски лакхера школа, цул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай респотребсоюза ревизионни отдела начальник волаш болх баьб.

ХIанз, КПСС Грозненски горкомерча ВПШ-а программах болх беча университете дешаш ва Эдилханов Ширвани. Из ва республикански краеведчески музея военно-исторически секце член а, Iалхан-Юртарча юкъерча школа сийлен пионер а.

Б. САИДОВ.

ЛадувгIа, хьажа

22 февраль, 1966 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIай лаьтта леладархо (эрсий меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ цхьоалагIча программеи гIолла ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаши ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочийн» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.20 — Концерт. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Ашараш. 16.30 — «Дала хьакъ долаш денна совгIат» яха очерк (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» яха передача (эрсий меттала). 17.30 — Ашараш. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00 — Москвера трансляци.

УКВ: 9.00 — «Дарз» яхача Таханова повеста тIара передача. 9.30 — «Михиллеш» яха Рубина оратори. 10.06 — «ЗIамагIа волча виIий улица» яха передача. 11.03 — «Ода солдату» яха Девинай вокально-симфонически триптих. 11.30 — «Валар ца хиларга бода никъ» яха радиокомпозици. 19.00 — Соловьев-Седой авторски концерт. 20.38 — «Граничной улица тIа» яха Ксендзова пьесах оттаяь радиокомпозици. 21.00 — «МоллагIдар санна дола истори» яха музыкальни водевиль. 21.32 — «Малиновке саг йоалаяр» яхача Александрова оперетта монтаж.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — Хьакъ дола смена (гIалгIай меттала). 12.10 — Литературни утренник. 12.30 — «Виц ма лелахь, Каспар» яха художественни фильм. 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи 48-шу дизара хетаяь передача. 19.00 — Английский метта урок. 19.30 — «На школьный огонек» яха концерт. 20.10 — Говза кулгаш. Кинорепортаж (гIалгIай меттала). 20.20 — Телевизионни кердадараш. 20.30 — Гурахьа дийнача ялаташта бIаьстеи подкормка. Юрта боахама школа. 20.55 — «Сигалеи дIоагIаш» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Щеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, культураи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря—2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05024. Заказ № 948.